

Totes les parelles quan es casen fan plans, propòsits, projectes, tenen il·lusions..., mai pensen que pugui ser tot d'una altra manera, que tot es pugui capgirar. Però la vida té reservat a cada persona un destí determinat que hem de seguir, si bé quan es tracta d'un fill, l'amor, la lluita i la voluntat poden modificar o suavitzar un futur no desitjat.

A la meva mare

**Fer créixer
un riu al desert**

© d'aquesta edició, gener de 2013

Edicions i Propostes Culturals Andana, SL
C/ La Parellada, 19 2n 2a
08720 Vilafranca del Penedès
www.andana.cat

© Dels textos, Joana M. Guasp i Mañé

© De les imatges interiors els seus respectius autors o drethavents

© Foto coberta Sara Nadal

ISBN: 978-84-96995-75-8

Dipòsit legal: B-00000-2013

Aquesta publicació no pot ser reproduïda, emmagatzemada o transmesa,
ni del tot ni en part, de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric,
com químic, mecànic, òptic, de gravació o bé de fotocòpia,
sense l'autorització prèvia dels titulars del *copyright*.

JOANA M. GUASP

Fer créixer un riu al desert

La creació del primer centre
per a la rehabilitació psicosociolaboral
de persones afectades per malalties mentals.
La Fundació Via-Guasp

Pròleg del Dr. Josep M. Costa i Molinari,
catedràtic de psiquiatria de la Facultat de Bellaterra

PRÒLEG

Devien ser els anys setanta, quan jo era el director de l'IMPU, que un dia vaig rebre la visita del matrimoni Via-Guasp. Em van comunicar el seu projecte de fundar una institució per atendre les necessitats creades per la situació dels malalts mentals que no eren satisfetes per les institucions públiques. La senyora Guasp es trobava en aquestes circumstàncies: el seu fill patia una malaltia mental greu, ja que no responia als tractaments mèdics, i l'ajuda que requeria per poder adaptar-se a les noves condicions originades per la malaltia no les trobava enlloc. No n'hi havia. Em demanava el meu parer i eventualment la meua ajuda.

Un cop ateses les urgències originades per la malaltia i esgotades les atencions a la irrupció de la fase aguda dels trastorns, no hi havia gairebé cap mena d'ajuda per a la continuació de l'assistència. La família es veia

abocada a assumir la càrrega de fornir unes condicions adequades per poder tirar endavant el transcurs de l'esdevenidor d'aquells malalts que, un cop atenuades les manifestacions agudes, quedaven deseparats. La malaltia mental molt sovint deixa una, diguem-ne, cicatriu que dificulta la vida quotidiana. Amb freqüència la malaltia mental crea un dèficit que impedeix el desenvolupament i l'adaptació a les condicions de la vida de cada dia. L'Administració es desentén del dèficit residual, més o menys important, que un cop superat l'estat clínic es manifesta com un obstacle insuperable si no es creen unes circumstàncies idònies per facilitar la readaptació i propiciar una utilització òptima de les capacitats que han quedat, per dir-ho d'alguna manera, indemnes.

Amb coratge i decisió va intentar crear ella mateixa un dispositiu que ajudés el seu fill i totes les nombroses persones afectades pels mateixos problemes. Va comptar amb el recolzament inestimable del seu espòs i d'alguns altres pares que veien amb preocupació l'esdevenidor del seus fills que, trastornats per problemes semblants, no volien veure transcórrer el temps amb els braços plegats i esperant inútilment una ajuda que no acabava d'arribar.

No cal dir que des del primer moment li vaig prestar tota l'ajuda possible, encara que em sembla que va servir de molt poc. La senyora Guasp de Via tenia unes idees molt clares, sabia les tecles que havia de tocar, tenia el coratge, l'empenta, la tenacitat i el valor que calien per moure la inèrcia dels serveis públics, per entusiasmar tantes voluntats com fos possible i per remoure cel i terra per aconseguir l'objectiu de la seva vida: crear una institució o un grup d'institucions que proporcionessin les condicions adients perquè persones amb discapacitats derivades d'una malaltia mental poguessin trobar un lloc per aprendre, per desenvolupar les innegables capacitats que retenien i que, lluny d'un lloc medicalit-

zat, tinguessin un seguiment de prevenció de les recaigudes, un entorn educatiu, la capacitat de desenvolupar la sociabilitat, sovint alterada, i sobretot trobar un camí que els menés al màxim grau d'autonomia, tant des del punt de vista personal, com laboral i social.

La lluita empresa per la senyora Guasp ha estat constant i les dificultats innumbrables, però mai han pogut doblegar la seva voluntat de ferro, el seu decidit projecte i la seva capacitat de resistència.

Tot allò que ha aconseguit, que és molt, ho ha aconseguit gràcies a la dedicació de la seva vida i a la renúncia de qualsevol altra dèria. Avui dia podem contemplar la seva trajectòria vital com un sacrifici al servei d'una sola idea.

Com deia al començament, la senyora Guasp em va demanar el meu parer, que, no cal dir-ho, no podia ser altre que l'encoratjament, encara que, en el fons, sabia el seguit de penalitats a què s'exposava, i li vaig manifestar la meva disposició a ajudar-la amb tot allò que fos a la meva mà. Com he dit fa un moment, no va ser pas gaire, perquè la senyora Guasp no necessita pas que l'estimulin o ajudin, sinó ben al contrari, que la frenin una mica en la seva energia i en el seu optimisme, sovint més enllà de la trista i crua realitat. Tanmateix vaig col·laborar amb ella en els moments inicials del seu projecte.

Amb el seu marit i altres pares de nois afectats van fundar l'AREP, l'Associació per a la Rehabilitació del Malalt Psíquic, amb la finalitat de disposar d'un instrument que permetés la realització del vast projecte.

Hi vaig contribuir d'antuvi amb algunes recomanacions psiquiàtriques dels primers pacients que es van acollir, parcialment, a la caseta dels masovers que les Germanes del Sagrat cor, de l'avinguda de la Bonanova, li havien deixat per començar a funcionar. Aviat el Centre es va fer petit, i la senyora Guasp va desviure's

per poder adquirir la torre del carrer Lleó XIII. També havíem visitat una torre al peu de Vallvidrera, però no ens va semblar adient.

No solament ens vam dedicar a l'assistència, sinó que vam presentar un treball a una reunió de la Fundació Dr. Esteve, sobre «L'Hospital de Dia com a iniciativa privada», on descrivíem les activitats de l'AREP i els resultats obtinguts.

La feina era cada vegada més intensa i jo no podia seguir la marxa imparable de la institució i vaig ser substituït per altres companys. La plantilla es va anar ampliant de manera progressiva fins a arribar a tenir 40 professionals.

D'alguna manera, amb el transcurs del temps he deixat de participar de manera directa en les activitats de l'AREP. Tanmateix, sempre he seguit, d'alguna manera o altra, els seus progressos i em sento orgullós d'haver contribuït a facilitar-ne els primer passos. Em sento, si em permeteu l'expressió, com una mica la llevadora del part, en què la mare és la senyora Guasp, i el fill, el fill plural d'un part *multigènic*, són els nois i les noies de l'AREP.

Em sento un privilegiat per estar vinculat, bé que de manera subtil, a aquesta immensa obra sociosanitària i em sento molt honrat de poder participar en aquest merescut homenatge a la senyora Guasp de Via i a la seva obra, tot augurant el millor èxit a l'AREP i una àmplia difusió i extensió de les seves activitats.

Per acabar, voldria formular dues peticions: estimular l'interès dels poders públics i demanar ajuda per a aquest tipus d'institucions, de les quals estem tan mancats.

I, no sé si és correcte, però aprofitant la presència de les digníssimes autoritats, em permeto, a títol personal, suggerir la conveniència de presentar la candidatu-

ra de la senyora Guasp com la persona més qualificada
avui en dia per merèixer una distinció, posem per cas,
com la Creu de Sant Jordi.

Joana M. Guasp, per molts anys.

DR. JOSEP M. COSTA I MOLINARI.

Catedràtic de psiquiatria de la Facultat de Bellaterra.

Barcelona, 5 de febrer del 2005.

LA VIDA D'UNA FAMÍLIA

Aquest llibre vol donar a conèixer els problemes d'una família i la seva lluita. Considero interessant parlar de l'època en què es va formar, del seu entorn, de les seves arrels...; per això començo per la infantesa de la mare d'aquesta família, la meva infantesa.

LA INFANTESA

Vaig néixer el 22 de desembre de 1934, en el si d'una família mallorquina-catalana. El meu pare era professor, fill d'una família mallorquina ben acomodada. Del meu pare, sols en sé que tocava el violi perquè m'adormís, que era professor i una persona molt estimada. Va morir quan tenia 33 anys i al seu funeral hi va assistir tanta gent que van haver d'obrir les portes de l'església. En quedar vídua, la meva mare ens va portar a Catalunya, la seva terra, i va passar d'una vida fàcil i dolça a una vida molt dura, ja que no va poder cobrar viduïtat perquè en morir el pare faltaven 9 dies per complir-se els 10 anys d'exercici en propietat, indispensables per tal que la vídua pogués cobrar aquesta paga. La mare va haver de buscar feina, llogar un pis i cuidar-nos i alimentar-nos. Jo tenia un any i la meva germana, set. Al cap de

poc d'haver arribat a Vilafranca, va esclatar la Guerra Civil Espanyola. D'aquesta època no en tinc records clars, només flaixos: recordo que corríem per una riera seca plena de pedres per anar a amagar-nos a una masia del Pago (després anomenat El Portazgo), on vivia una família coneguda de la meva àvia pagesa. De més gran vaig saber que hi anàvem per la riera, ja que per la carretera hi havia perill que ens bombardegessin. Al davant hi anava el carro amb el cavall guiat per l'àvia, carregat de provisions i matalassos, també la seva jove, la tieta, i darrere, la meva germana i jo. Si no hagués estat per la meva germana jo no hauria pogut seguir i hauria quedat en terra plorant, ja que el camí per la riera era molt dolent i queia a cada moment. Aquesta família havia guardat provisions amagant sota terra bosses de patates i de llegums, així com gerres de carn de porc cuit i conservat amb oli, ja que per allà passaven els soldats i requisaven tot el que trobaven.

La meva mare no hi era, perquè treballava de conserge a les escoles nacionals, i de més gran em va explicar que en sonar la sirena havien de portar tots els escolars al refugi que hi havia sota la rambla de Sant Francesc. El dia que van entrar les tropes de Franco, encara ens estàvem al Pago. Recordo els crits de por de les dones de la casa, que estaven dins d'una habitació amb les criatures; jo volia veure què passava i em van aixecar, i per la finestra vaig veure una filera d'homes a cavall amb unes vistoses capes. Les dones, esgarriades, deien: «són moros i violen les dones!» La dona més vella de la casa, amb l'ajuda de la meva mare, que era la més valenta, van fer córrer un armari per tapar l'entrada d'aquella habitació. La filera de moros es va parar davant de la casa, però només van entrar els militars espanyols i van demanar aigua per a tothom, i després de descansar van seguir el seu camí.

L'àvia paterna

L'any 39 es va acabar la guerra, però per a la meva mare no s'havia pas acabat: no hi havia menjar, no hi havia aigua a les fonts, havíem d'omplir els càn timers de la cisterna d'aigua que portava l'exèrcit, i per això es formaven llargues cues amb una cridòria que espantava. Ens van donar unes cartilles de racionament per aconseguir llegums i poca cosa més, però també calia fer cues i la mare estava treballant, així que la meva germana i jo anàvem soles a recollir el que donaven. Es passava molta gana i fred. Recordo que la mare collia bledes bordes pels marges, cosconilles, cargols o cargolins... Per a mi era una festa anar amb la mare al camp, però ella sempre estava seriosa i trista, parlava poc. La recordo asseguda davant una petita llibreta fent números. Més tard em va explicar la seva preocupació i inquietud per arribar a final de mes. Tenia un sou petit, i després de pagar el lloguer, el gas i l'aigua li quedaven pocs diners per alimentar-nos,

i això la feia sofrir moltíssim. Per aquest motiu ens vam traslladar de la rambla de Sant Francesc a la carretera de Tarragona, a un pis més econòmic, sense aigua ni gas, sols hi havia un pou amb una corriola. Va cercar una segona feina: va trobar una modista que li donava roba per cosir. Recordo el soroll de la màquina de cosir a la nit; jo li deia que amb aquell soroll no podia dormir, i ella em contestava «jo tampoc!», i per tot plegat dormia molt poques hores. El germà de la mare, que havia estat mosso d'esquadra, va ser empresonat a la Model i, doncs, no ens podia ajudar, sinó ben al contrari, necessitava ajuda.

Als nou anys, jo ja treia aigua del pou amb una galleda que pesava més que jo. La meva germana fregava el pis i estudiava a l'Institut de Vilafranca, mentre que jo anava a l'escola de l'Ateneu. Recordo que en arribar anàvem al pati formant files per cantar el *Cara al sol*. D'aquesta escola recordo amb simpatia la classe de la senyoreta Rita. La mare treballava en aquesta escola com a conserge i s'ocupava de la neteja. Quan faltava una mestra un o dos dies, li donaven la suplència a la mare, i així guanyava algun diner més. La mare era una dona forta, enèrgica i voluntariosa, amb una tenacitat que havia heretat de la seva mare. Se la veia cansada, però mai no es queixava. Solament tenia una il·lusió: que estudiéssim i fóssim professores com el nostre pare, ja que li ho va prometre abans que es morís. De petita pensava que la mare no m'estimava, ja que mai em feia cap petó. L'única persona que m'havia assegut a la falda havia estat l'àvia. Un dia que plovia i no havia pogut anar a l'hort, jo li vaig demanar que m'expliqués un conte i em va dir que no en sabia i, després de pensar, em va parlar de la seva vida, de la seva família, del seu poble; per a mi va ser una estona molt agradable. A vegades anava a casa l'àvia i m'hi quedava un o dos dies. Quan m'hi quedava, dormia amb ella i per a mi era una festa. Recordo un dia en què

jo dormia profundament quan un soroll molt fort em va despertar: trac-trac-trac-trac... Al meu costat l'àvia ja no hi era. Vaig mirar per la finestra i quasi no s'hi veia; sentia una gran curiositat per veure què feia l'àvia tan aviat. Volia baixar del llit, però no podia, era molt alt perquè tenia tres matalassos. Agafada als llençols, vaig relliscar fins a terra i vaig anar al corral, i allà hi havia l'àvia amb un manat de fulles de col a una mà, el tallant a l'altra i sobre una fusta tallava i tallava el manat de fulles. Al foc de terra, en una olla gran i negra, hi bullien peles de patata i patatones, que després va barrejar en un gran ribell amb les fulles de col i uns grapats de quartes. Va omplir una galleda d'aquella barreja que fumejava i la va tirar a la xoll dels porcs. La verrea va córrer la primera a menjar, i tot seguit els seus porquets amb grunyys d'alegria. Després en va portar a les gallines, que feia estona que escataïnaven, i ho van rebre amb gran voleteig. Tot seguit va agafar rams d'olivera i unes quantes garrofes per als conills. Els conills estaven en diverses gàbies, a cada gàbia hi havia una conilla prenyada, o bé amb els seus conillets. Jo aprofitava per agafar un conillet i jugar-hi, eren les meves joguines. Després anàvem a donar menjar a les cabres. La meua preferida era el xeviotet, i la meua tristesa més gran, quan el venien perquè s'havia fet gran. L'àvia m'ensenyava a munyir la cabra, però em costava molt i no me'n sortia gaire bé.

Recordo que l'àvia bullia la llet i deixava que es fes el tel o la nata, que després em posava damunt del pa amb sucre, i per a mi era exquisit. A la tarda, de cap al fosc, anàvem a plegar els ous de les gallines. A vegades, l'àvia agafava un ou, hi feia un foradet, me'l donava i em deia: «És per a tu, xarrupa que això et reforçarà.» Agafava una cistella i hi posava un llit de palla, damunt hi posava amb cura els ous i en una altra cistella més petita hi posava els ous de dos rovells i els guardava en el lloc

El meu pare

més fresc de la casa per vendre'ls el següent dissabte. De sobte un dia l'àvia es va agafar a la porta i em va dir que m'espantés, que li voltava el cap, que segurament tenia la pressió alta. Va agafar una verga i es va burxar una vena! Li va sortir molta sang, després se'n va anar al celler, va obrir l'aixeta d'una bota de vi negre i hi va posar la mà a sota, fins que va parar de rajar sang. Jo estava molt estranyada i espantada, però em deia que era la manera de fer baixar la pressió, i hi afegia «ja estic bé, ho veus?», i continuava treballant. La meva àvia era una persona molt enèrgica, forta i treballadora, mai es queixava de res. Quan va tenir el fill a la presó, durant cinc anys, només per haver estat mosso d'esquadra en temps de la República, ella anava sola, o amb la seva jove, a l'horta situada a prop del Molí d'en Rovira, amb el carro i el cavall, cridava, renegava i treballava com un home, però amb mi era afectuosa.

La meva mare

A l'horta hi feia tota classe de verdures: enciams, bledes, espinacs, coliflors, carxofes, mongeta tendra... cada cosa a la seva època. Era una horta de regadiu, que es regava amb una gran sínia que es movia amb el rodar del cavall, que feia girar la roda i omplia uns pots de terrissa que pujaven del pou plens d'aigua —que es deien catúfols— i queia en un gran safareig que semblava una piscina rodona. Quan hi havia prou aigua, s'obria una aixeta i l'aigua corria cap als recs on hi havia la verdura plantada; quan el primer rec estava ple, es tancava el pas de l'aigua amb un cop d'aixada i l'aigua passava cap al segon, i així tot seguit fins que tot el quadre de verdura, és a dir totes les capçades, havien rebut l'aigua. No es regaven tots el mateix dia, o la mateixa hora, ja que per collir la verdura la terra no podia estar molla. En arribar a mitja tarda es collien les bledes, el espinacs, el enciams, etc., i es rentaven dins del gran safareig d'aigua, per por-

tar-ho net i fresc al mercat amb coves de canya. La tieta, la jove de la casa, era la que anava cada matí a vendre a la plaça de la Verdura de Vilafranca del Penedès.

De l'horta recordo amb il·lusió la renglera de pruneres que hi havia com a separació de la finca del veí. Quan estaven madures, pujava a una prunera i me'n menjava les més grogues, que eren les més madures i més dolces. També en recordo la figuera, gran i generosa, tant pels fruits com per l'ombra. L'àvia em deia que no hi pugés, ja que les branques es podien trencar, que collís les figues amb la badoquera, una canya oberta en creu en un extrem, que en posar-hi una pedra dins s'obre i facilita collir les figues des de terra.

Cap a les deu del matí, a l'hort, l'àvia cridava a esmorzar; pujaven un cistell del pou on hi havia una ampolla de vi i el càntir de l'aigua, perquè fos tot ben fresc. En un ribell de terrissa l'àvia havia preparat un trinxat de tomàquets, pebrot, olives, bacallà o tonyina dessalada i oli. Tots amb un cullerot i una llesca de pa agafàvem del preparat... i un bon glop de vi; a mi no m'agradava perquè era salat i picava a la boca, sobretot quan era de tonyina dessalada, però mentre ells esmorzaven i parlaven, jo anava a la figuera i sobre la llesca de pa m'hi posava moltes figues ben madures, sense pell, i era molt bo.

Aviat arribava el temps d'arrencar les patates i les cebes. L'àvia, i més tard el tiet, amb uns arpiots arrencava les patateres, de manera que les patates quedaven al descobert i, tot seguit, amb un paner de vímet, replegàvem les patates. Era una feina pesada, però tenia el seu al·licient, ja que a vegades quedava algun cau de conills a l'aire i jo podia quedar-me els conillets que s'hi trobaven. Procurava alimentar-los amb llet de la cabra, però després venia la tristesa, ja que es morien.

Els voltants de l'hort eren molt agradables. A prop hi passava una riera d'aigua cristal·lina. L'àvia em va en-

senyar que en el fons s'hi feien créixens, que collíem per fer amanides i en els marges collíem cosconilles, de gust més fort però agradable.

En arribar l'estiu, l'hort era més bonic que mai: sobre el safareig d'aigua volaven libèl·lules de tots colors, sobre les flors dels marges, papallones precioses, marietes, escarabats, abelles, vespres i tota mena d'insectes, que jo colleccionava i després, en començar el curs, portava a l'escola.

La casa de l'àvia era la típica casa de pagès, situada al carrer Amàlia Soler de Vilafranca, amb un petit celler per a la bóta del vi i la del vinagre. A les parets del celler, s'hi guardaven penjades aixades, forques, arpiots, sedassos, pales, el pic, el mall, rasclets, la màquina d'ensofrar, el trasplantador i, a terra, la llaurada per esponjar la terra, la fusta per aplanar el gra i els estris i guarniments del cavall. També en la planta baixa hi havia el corral amb la menjadora del cavall, el pati amb les gallines i el seu galliner de parets de reixat de filferro; al fons, la xoll dels porcs; a sobre, els conillers, i al fons, l'estable de les cabres. En el primer pis hi havia la cuina, que era gran. Hi havia una taula i sis cadires de voga, el foc a terra amb un ganxo i els llevats per penjar l'olla i una manxa per atiar el foc. A les brases s'hi coïen patates i cebes, tot al caliu; també hi feien carn amb la graella o les sardines. Quan feia molt de fred hi torràvem llesques de pa que després fregaven amb un all i per damunt hi posaven oli, si bé a mi no m'agradava i preferia el pa amb vi i sucre. A l'olla s'hi coïa escudella de verdures, uns quants cigrons i un os de garró; o la sopa de ceba i patata, amb poc foc, fent xup-xup. Els diumenges a l'escudella s'hi posava un tros de la gallina que conservaven amb un pot de vidre o ceràmica amb sal, ja que no hi havia neveres. No sé per què, però tot era molt bo. També hi havia una petita galeria amb un

quartet per a la comuna de fusta, amb una tapa rodona (era una simple fusta plana amb un forat rodó i la seva tapa amb un pom blanc de porcellana, tot situat a 70 cm del terra, sobre una petita paret de totxanes). Quan una persona anava a la comuna, hi havia de tirar una galleda d'aigua. No hi havia sífó i per això quan aixecaves la tapa se sentia una forta olor d'amoníac que quasi t'ofegava. A sota de la comuna hi havia una espècie de pou o fossa sèptica amb una porta de fusta sempre tancada. Amb un pal llarg de fusta que en un extrem portava una galleda o casa anaven traient la bassa, que abocaven en un bocoï que tenia una boca gran. Quan el bocoï estava ple, el tapàvem amb una roba i un gran tap de suro, i el portaven amb el carro sobre unes cadenes de ferro cap a l'hort per escampar-ho pels recs de les plantes. Això s'acostumava a fer en dissabte, ja que aquest dia no se solia collir la verdura.

Els dissabtes normalment es netejaven els estables, tant dels cavalls com de les cabres, i la xoll dels porcs i la porqueria la tiraven al femer que estava situat en un racó del pati, i allà les gallines escarbotaven feliçment. El dissabte era el dia de fer la bugada. L'àvia ficava les cendres del foc a terra a la pica de ciment amb força aigua i hi posava la roba blanca a estovar, que quedava blanca com si l'haguéssim posada amb lleixiu. La roba de color es rentava amb sabó fet a casa amb les morques de les gerres d'oli, aigua i sosa càustica. Amb això feien un sabó de bona qualitat que deixava la roba molt neta, si bé a part d'ensabonar-la bé, la picaven amb una pala de fusta unes quantes vegades. L'àvia cada quinze dies aprofitava el dissabte per fer el pa. Ho feia en una pastera molt gran en què, a part de la farina i l'aigua, hi posava el llevat que guardava de la vegada anterior i la sal. Ho amassava tot a mà, deixava reposar la pasta unes hores i formava els pans, que deixava reposar unes cinc hores més. Després

els portava al forn a coure. Amb la pastera ben neta i seca, coberta amb draps de lli, ja es podien guardar els sis pans de dos quilos que duraven quinze dies.

A la primera planta també hi havia una petita habitació per cosir i planxar. Al segon pis hi havia tres habitacions per dormir i a dalt hi havia les golfes, on es guardaven patates, cebes, penjolls de raïms i de tomàquets... Una part de les golfes estava descoberta, en forma de terrat, i allà hi posaven canyissos per assecar figues per a l'hivern.

Una vegada l'any mataven el porc, que gairebé durava tot l'hivern. Recordo que per la matança contractaven les mocaderes. Posaven dues portadores del revés i a sobre una taula de fusta molt gruixuda, damunt de la qual posaven el porc. El meu tiet l'aguantava pel cap i la meva àvia i les dues mocaderes, per les potes. La meva tieta, amb un ganivet molt gran, era la que feia el tall al coll. A sota, hi posaven un ribell molt gran per recollir la sang. Després l'obrien pel ventre; era molt desagradable, em deien que no mirés, però la curiositat podia més que jo. En uns altres ribells netejaven les tripes de l'animal ben netes amb sal i moltes llimones, que després servirien per fer les botifarres. Separaven els pernils, que posaven ben colgats de sal i pebre, i al cap d'uns dies pel pendent de la fusta anava rajant un suc sanguinolent. Al cap d'unes setmanes, els penjarien en lloc fresc, sec i ben ventilat, al rebost de la casa, a fi que s'assequessin. El dia de la matança, i a fi que no estigués mirant totes aquelles manipulacions un xic esgarrifoses, la tieta em va enviar a la cansaladeria de Cal Vives, a buscar l'enformador per adreçar les botifarres, i jo així ho vaig fer. Les dependents de la botiga van riure de gust i em van dir que digués a la tieta que aquell dia no me'l podien deixar, que hi tornés un altre dia. En arribar a casa la meva àvia, la tieta i les dues mocaderes es van fer un tip

de riure i em van explicar que no existia l'enformador, que era la broma que es gastava a la canalla quan es matava el porc.

Dins d'una gran olla negra estaven bullint el cap del porc, els ossos de l'espínada i els de les espatlles desossades. Una vegada bullits, se separava la carn dels ossos; era una feina que m'agradava molt ja que tot sovint en menjava algun trosset, sobretot del cap, ja que era una carn molt melosa i agradable. Amb aquesta carn, la sang, una part de cansalada, sal i pebre negre, tot passat per la màquina de trinxar, es feien les botifarres negres lligades amb cordill de cotó i es posaven altra vegada a l'olla per bullir-les. Amb la carn magra, un tros de cansalada, pebre blanc i sal, tot passat per la màquina de trinxar es feien les botifarres blanques, que també es bullien, si bé separades de les negres. En estar fredes es guardaven penjades al rebost que estava al soterrani de la casa. Les llonzes i les costelles del porc es feien a bocins, juntament amb la cansalada, i es feien coure amb poc foc i es posaven en gerres de ceràmica amb una capa d'oli a sobre, amb la qual cosa es guardaven molt de temps.

A casa la meua àvia es treballava molt i els diumenges quasi no es notaven, ja que sempre hi havia feina. A vegades aprofitaven els diumenges per emblanquinar la casa. Anàvem a buscar calç en una galleda i quan hi afegien aigua, la calç bullia com si estigués al foc. Després s'anava rematant i s'hi posava colorant groc, blau, rosa..., i amb una escombreta petita de mànec curt es pintaven les parets i els sostres. També pintàvem les bigues, que era el més difícil, ja que tot sovint els entrava calç als ulls.

Al cap d'uns anys, quan el tiet va sortir de la presó, a casa l'àvia es va començar a celebrar la Festa Major, amb un bon dinar. S'hi convidava la família de l'àvia, que eren de Sant Martí, i la de l'avi, que eren de Bellvei.

L'avi ja era mort, però l'àvia volia conservar la relació amb tota la família, en especial en aquesta festa. Aquell dia, a part de donar menjar a tots els animals, no es feia res més: tot el dia era festa, la casa estava plena de gent i l'àvia estava atabalada fent el dinar, però molt contenta amb els seus convidats. Aquell dia s'obria el menjador de festa, que sempre estava tancat i a les fosques perquè no es deslluïssin els mobles. Posaven estovalles a la taula, plats de ceràmica xinesa (bé, això és el que deia sota el plat), coberts d'alpaca, copes i gots, i uns estalvis molt antics, i damunt una gran sopera amb un bon brou de galets, i darrere un bon rostit de les millors bèsties que tenien. No hi faltava mai una gran plata d'amanida d'enciam, tomàquets, ravenets, api i olives de la pròpia collita. I per postres una gran plata de crema amb dotze ous, pell de llimona, canyella, sucre i la llet de vaca, que jo anava a comprar amb una lletera a una finca que tenien vaques.

Recordo un altre dia en què l'àvia feia unes hores de festa: era el dia de Tots Sans. L'àvia es rentava en la palangana que tenia a l'habitació, es pentinava amb un monyet, es posava el seu vestit nou, negre, estret i llarg, les sabates de vellut que es cordaven amb un botonet al costat, i agafava un pom de flors que havia collit de l'hort i anava a portar-les al cementiri, al nínxol on hi havia enterrat el seu marit. S'hi estava una estona dreta, sense parlar, mirant el nínxol. Després resava un parenostre i tornava a casa. Jo sempre l'hi acompanyava.

Alguns dissabtes, mentre la jove venia verdura a la plaça, l'àvia agafava 4 o 6 conills i pollastres i juntament amb els ous anava a vendre'ls a les Voltes, la plaça de la Constitució. Recordo que anava vestida de negre, mocador negre al cap, i davantal especial, també negre, que tenia unes butxaques molt fondes, a fi que no li poguessin prendre els diners. No sabia gaire de comptar, però tenia un grapat de mongetes seques que li feien, a la

perfecció, la funció de la nostra calculadora. En arribar finals d'agost o primers de setembre anàvem a la vinya, prop de Porroig, a veremar. A mi em donaven una tisora i un cabàs per ajudar a collir. Quan tenia el cabàs ple, l'abocava a una portadora. Els homes portaven cistelles veremadores més grans i tallaven amb falset. En tenir les sis portadores plenes dos homes les pujaven, fins al carro, que ho portaria a la cooperativa del vi de Vilafranca. A vegades, jo m'escapolia i anava on sabia que hi havia raïm moscatell, i em menjava tot el que podia.

A una part de la vinya de Porroig hi feien llegums i cereals: blat, cigrons, mongetes... En recordo l'era, una gran rotllana de terra dura on estenien els cereals, sobre els quals passaven el corró estirat pel cavall. Tot seguit, amb la forca, separaven les parts seques de la planta, que es deixaven a un costat de l'era. Després amb una pala posaven el cereal a un sedàs que tirant el gra enlaire i amb l'ajuda del vent, separava el gra de la palla. Quan feia bon temps, havent sopat l'àvia agafava una cadira i seia al carrer, davant de la porta. Les veïnes feien igual i parlaven de les seves coses. Aquella estona a la fresca era la seva festa, la seva reunió social. A vegades s'hi reunien unes quantes dones, amb les cadires en rotllana, i es veia que s'ho passaven molt bé. Jo aprofitava per jugar amb altres infants i no trobava l'hora d'anar a dormir. Jugàvem al Pere sabater, a qui toca para, a penyores...

Recordo una tarda de pluja. L'àvia no havia pogut anar a l'hort, s'estava darrere la finestra, em va asseure a la falda i em va explicar la seva vida amb satisfacció, jo diria que quasi amb orgull. Era filla d'una masia de prop de Sant Martí. El seu germà gran n'era l'hereu i, quan es va casar, ella va marxar a servir a Vilafranca. Ja coneixia un jove d'una altra masia que no era l'hereu i que treballava a jornal allà on el llogaven. Després d'un temps havent estalviat alguns diners, es van casar i van

llogar una casa al carrer Amàlia Soler de Vilafranca i van seguir treballant tots dos fins que van tenir prou diners per comprar l'horta. Van tenir dos fills, noi i noia. Després d'uns anys van comprar la casa, i finalment la vinya. Al cap de poc temps va quedar vídua. Mentre m'explicava la seva vida, l'àvia respirava com si estigués fatigada però amb un aire de satisfacció, de felicitat: la seva vida de treball, dura, molt dura, havia donat uns fruits dels quals se sentia molt orgullosa.

A la meva mare no li agradava que anés a jugar al carrer amb altres nenes, ja que considerava que hi aprendria males maneres i em deia que al meu pare no li agradaria. Ja feia un any que estudiava a Tarragona i tenia ganes d'explicar les meves aventures a les nenes del carrer, que eren les meves veïnes d'escala. Per això, desobeint la mare, vaig baixar al carrer. De sobte va apareixer la mare i em va clavar una bufetada per haver-la desobeïda. Una vegada a casa, vaig demanar perdó i li vaig suplicar que no em tornés a pegar davant de les meves amigues. La mare em va abraçar i em va dir que era pel meu bé, que jo no era com les altres nenes que es passaven el dia al carrer, ja que jo estudiava, que seria mestra com el pare i que volia que tingués l'educació de la família Guasp. Vaig estar pensant en l'actitud freda i distant de la mare, en l'esforç que feia perquè poguéssim estudiar, esforç que per a ella significava no tenir vida pròpia, no tenir amics, no gaudir de res que no fos la feina, l'ordre, la disciplina, i aleshores em vaig adonar que aquella actitud era amor, un autèntic amor, ja que ella volia un futur millor per a mi i per a la meva germana. Quan vaig anar a Mallorca a conèixer la família Guasp, encara vaig comprendre més la meva mare i la seva disciplina, en observar la família del meu pare: educada, meticulosa, mesurant paraules i gestos amb un comportament molt correcte, de senyors, que deien.

ELS ESTUDIS

Quan tenia 10 anys, la meva germana em va acompanyar a Barcelona per examinar-me d'ingrés al batxillerat, ja que l'Institut de Vilafranca havia estat tancat pel règim de Franco. El mes d'octubre vaig començar el primer curs de batxillerat a Tarragona. La meva mare va considerar que Tarragona era una ciutat més tranquil·la i segura, més pròpia d'una nena d'11 anys. No podíem pagar un internat, per la qual cosa la meva mare va llogar una habitació amb dret a cuina en el pis d'una senyora coneguda, que havia estat majordoma d'un capellà, i li havia deixat d'herència un pis, que ella llogava a estudiants. Era una bona dona, que tenia uns 65 anys. Era molt religiosa. Cada dia a les 7 del matí anàvem a missa. Els tres primers anys vaig compartir l'habitació amb la meva germana, que aleshores feia magisteri a l'Escola Normal de Tarragona, i després vaig continuar sola. A

la tarda, amb la senyora passàvem el rosari. També em va aconsellar de cercar un confessor espiritual, amb qui anava a conversar cada quinze dies. Evidentment, amb els consells del confessor espiritual, suportava quasi amb satisfacció les dificultats amb què em trobava a la vida, ja que deia que això m'enaltia. Les seves paraules em feien sentir bé amb mi mateixa.

El dissabte anava al mercat a comprar per a tota la setmana. M'havia de fer el menjar i arreglar l'habitació i sobretot estudiar. Una de les dificultats més grans va ser el preu dels llibres. A vegades no podia comprar-los i passava amb els apunts del professor o bé copiant de mica en mica el llibre d'alguna companya. Recordo la visita del tiet Magí, germà de la mare, que havia vingut a Tarragona a visitar la Fira i em va donar diners per a les atraccions que hi havia; li vaig donar les gràcies tot dient-li que amb aquells diners em compraria llibres. El tiet va quedar molt sorprès i jo molt contenta. Va ser la primera i l'única visita del tiet. No hi havia dissabtes ni diumenges festius per a mi, perquè havia d'estudiar molt i molt, no podia desaprofitar l'oportunitat que tenia, no podia perdre el temps, ja que era imprescindible treure bones notes per no perdre la beca. La mare em deia que si perdia la beca hauria de deixar d'estudiar, i jo sabia que això li causaria un trauma i que no s'ho mereixia. De vegades em faltava temps i volia estudiar de nit, però la senyora Carme no m'ho deixava fer: crec que ho feia per por que gastés massa llum. D'amagat, estudiava amb una espelma. El batxillerat en aquell temps era molt complert i per treure bones notes calia estudiar molt. Jo no tenia gaire memòria i com que hi havia lliçons que s'havien de memoritzar bé, anava al terrat de la casa i les repetia en veu alta moltes vegades, i me'n sortia força bé. Les assignatures que més m'agradaven eren les ciències naturals, la física i la geografia. Recordo els exàmens de geografia,

en què ens lliuraven un mapa mut d'un continent i havi-
es d'omplir-lo tot: rius, carenes —en dèiem *cordilleras*—,
caps, llacs, capitals... També confeccionava àlbums amb
tota varietat de plantes, que recollia sempre que podia,
sobretot quan, per vacances, anava a Vilafranca. I encara
col·leccionava insectes, minerals i fòssils. L'assignatura
que menys m'agradava eren les matemàtiques. Hi havia
de dedicar tots els diumenges però, si bé no m'agradaven,
acabava sentint la satisfacció que me'n sortia prou bé. A
més, per tal de guanyar més nota i no perdre la beca, pro-
curava fer treballs optatius. Recordo les classes de llatí:
analitzar les oracions em costava molt, però me n'anava
sortint. L'assignatura que em feia més por era la química.
Quan el professor, el senyor Visa, va passar llista i va
veure el meu cognom, Guasp, escrit amb p final, em va
preguntar el nom del meu pare i, en dir-li Mateu Guasp,
va exclamar: «Jo vaig ser professor del teu pare, espero
siguis tan bona alumna com ho era ell», i va continu-
ar, «un bon alumne i una bona família». Vaig estar molt
contenta de trobar una persona a Tarragona que hagués
conegut el meu pare i que en tingués tan bon concepte,
però alhora vaig sentir por, por de defraudar aquell pro-
fessor que tenia tan bon record del meu pare. I a partir
d'aquell dia m'hi vaig esforçar tant, en l'assignatura de
química, que vaig aconseguir treure excel·lent i així sen-
tir-me digna filla del meu pare.

Com que dedicava tantes hores a l'estudi, tenia
poca relació social. A més, les meves companyes de curs
eren de famílies amb una bona situació econòmica, cosa
que em feia sentir incòmoda, ja que tot sovint celebraven
festes i reunions, a les quals jo no podia correspondre.
Només tenia una amiga, la Isabel. La Isabel vivia una
situació similar a la meva, però en un altra casa. Era
filla única, tenia dos anys menys que jo, era molt alegre
i simpàtica, tenia moltes ganes de divertir-se i jo la feia

reflexionar, fins al punt que em vaig convertir en la seva germana gran i vam crear uns vincles i un afecte que han perdurat a través dels anys. Només ens ha separat la distància, perquè ella viu a Tarragona i jo a Vilafranca, si bé per la meva feina he estat més a Barcelona que a casa meva, com explicaré més endavant. En acabar el batxillerat, vaig passar a l'Escola Normal de Tarragona. Van ser uns anys plenament dedicats a l'estudi, gairebé sense sortides i amb alguna anècdota que recordo com si fos ara. Un bon dia, que com sempre arribava corrents a l'escola, ja que cada matí anava a missa de set amb la senyora Carme, i com que sempre corria, hi vaig arribar rodolant, ja que vaig baixar les escales de l'amfiteatre pel dret. Volia fer drecera i la vaig ben fer!

En acabar el magisteri, teníem quinze dies per fer la revàlida i obtenir el títol oficial de mestre. En quinze dies no era possible repassar tots el temes que havíem estudiat en tres anys. Vaig estudiar de nit i de dia, amb l'ajuda de les *simpatines*, unes pastilles que molts estudiants preniem i que em desvetllaven i podia estudiar també a les nits. Durant tres dies la meva germana va venir a Tarragona per ajudar-me a fer un bon repàs, cosa que vaig agrair profundament. Passat l'examen vam anar a recollir el certificat de finalització d'estudis. Havíem aprovat, aviat em donarien el títol i ja podria exercir de mestra i ajudar la meva mare que tant s'ho mereixia.

Com a premi de finalització dels estudis, l'Escola Normal va organitzar un viatge de fi de curs a Mallorca. Hi va anar tot el curs menys jo: la mare va dir que jo ja ho coneixia prou bé, però la veritat és que en aquell moment no disposàvem de la quantitat que costava el viatge amb hotel inclòs. D'altra banda era cert que jo coneixia prou bé Mallorca, però aquell viatge era especial, les meves companyes de curs i jo havíem fet molts plans per al viatge, per això, si bé vaig comprendre que no era

possible, també és cert que em va saber molt greu. La mare em va dir que aquesta renúncia formava part de la meva formació, ja que a la vida de ben segur que em trobaria amb situacions més dures que aquesta i havia d'aprendre a valorar les possibilitats de cada situació.

Vaig ser una filla d'un temps de silenci. En els estudis no es podia parlar en català, els nois havien d'anar separats de les noies, no coneixíem res de res de la història de Catalunya, però sí que sabíem de memòria «Los 25 puntos de la Falange», no podíem acabar els estudis sense aprovar el «Servicio Social» i, naturalment, no parlar de política i procurar amagar ben amagat que havia tingut un familiar a la presó, que havia pertanyut a un partit contrari al règim. Els alumnes de l'Escola Normal de Tarragona vam fer el «Servicio Social» a l'Alberg de la Falange, situat a l'Espluga de Francolí, i allà em vaig treure el títol de monitora de gimnàstica i el de *corte y confección*. També hi vaig aprendre cançons i jocs per ensenyar després a les l'escoles.

Jo sempre havia estat tímida, però el temps en què em vaig formar, la rigidesa de la meva mare, els silencis que calia fer per a tot i sobre tot, la disciplina en què es vivia, el fet de no tenir pare i tenir la mare lluny, crec que van influir en la meva personalitat, força introvertida i a vegades melangiosa, si bé decidida i emprenedora. Vaig acabar els estudis l'any 1954.

Als 19 anys ja exercia de mestra a Vilobí del Penedès. Va ser una experiència molt important, vaig aprendre molt en tots els sentits, fins i tot vaig aprendre a conèixer-me a mi mateixa. Va ser una experiència que em va servir molt per a la labor que anys més tard realitzaria amb joves amb malaltia mental.

LA PRIMERA FEINA

La meva primera feina va ser una substitució de pocs dies a Tarragona en una aula de nenes de 8è. Van ser uns dies molt agradables i m'hauria agradat poder-hi continuar perquè m'hi sentia molt bé, però només era una substitució. Vaig saber que al poble de Vilobí del Penedès buscaven una mestra, ja que havien acomiadat la que hi havia en propietat per certs problemes, diguem-ne, morals: corria pel poble que la mestra es banyava «quasi despullada» a la bassa del poble. En aquell temps, això era una cosa inimaginable i, naturalment, molt mal vista, sobretot en una persona que havia de predicar amb l'exemple de moralitat i bona conducta. M'hi vaig presentar i em van acceptar. A mi m'anava molt bé, ja que ho tenia a només set quilòmetres de Vilafranca, on podia desplaçar-me amb bicicleta.

Em vaig presentar a l'escola com la nova mestra. Era una escola unitària de nenes, des de 3 anys fins a 16. Feia quatre anys que no hi havia mestra, per la qual cosa l'Ajuntament em va demanar que acceptés les nenes de 15 i 16 anys, ja que portaven un bon retard. El primer dia va ser horrorós: mentre una nena petita em deia «senyoreta m'he fet caca» i jo la netejava amb una esponja i una palangana, la resta de la classe pujaven i saltaven per damunt dels pupitres. Vaig intentar posar-hi ordre i castigar algunes nenes de cara la paret, però res de res. Jo volia guanyar-me-les, però no ho aconseguia. Estava trista i preocupada. El 5è dia d'haver arribat al poble no vaig poder dormir. Vaig estar donant-hi voltes i més voltes, què feia malament o què no feia adequadament, hores i hores. No havia dormit en tota la nit, tenia un fort maldecap..., però vaig decidir d'anar a l'escola. Vaig pensar que per comprendre aquelles nenes que saltaven sobre els pupitres, que feia quatre anys que no anaven a l'escola, que els costava molt de mantenir una disciplina, tal vegada seria millor unir-m'hi per guanyar-me-les i poder organitzar l'escola. I així ho vaig fer. Vaig entrar a l'escola i els vaig dir que havia comprès que la meva actitud autoritària no era bona, i que si no volien fer classe, aniríem totes a jugar al pati. Les nenes van quedar d'allò més sorpreses, però ho van acceptar contentes. Vam estar devers dues hores saltant marges i fent curses i jo animant-les i jugant amb elles. S'ho estaven passant molt bé. Aleshores, veient que començaven a estar cansades, els vaig demanar d'entrar a la classe, ja que els volia parlar. Es van asseure i els vaig explicar que havia estat tota la nit pensant com millorar les coses, però que jo sola no podia fer-ho, que necessitava la seva ajuda. Vaig dibuixar a la pissarra cinc grups de pupitres i els vaig dir que seria l'organització de l'escola: les més petites, de 3 i 4 anys, en unes tauletes que demanaríem a

l'Ajuntament, dibuixarien, jugarien i pintarien. Les nenes de 5 i 6 anys ocuparien la primera tira de pupitres. Les de 7 i 8, la segona tira. Les de 9 i 10, la tercera. Les d'11 i 12, la quarta. I les de 13 fins a 14 la cinquena tira de pupitres. També els vaig explicar que jo prepararia cada dia, a la nit, els deures que faria cada grup, però que per controlar i revisar que tot funcionés, necessitaria unes auxiliars, cosa que vaig oferir a les nenes de 15 i 16 anys. Aquestes nenes, o millor dit noies, de 15 i 16 anys serien les auxiliars i, per tant, la seva jornada sols els serviria com a repàs dels conceptes que havien après en la infància, per la qual cosa a la tarda, de 6 a 8, els faria classes a elles soles, ampliant conceptes propis a la seva edat. En aquell temps, l'ensenyança en l'escola unitària presentava moltes dificultats: no teníem materials adequats, ni tan sols llibres. L'únic llibre que tenien les alumnes era una petita enciclopèdia que anava passant de germà a germà o de pares a fills. Però vaig començar a portar llibres i materials educatius propis, que van ser molt ben rebuts i van obrir moltes finestres al món, un món massa reduït a les pàgines de l'enciclopèdia.

L'escola estava situada a dalt d'un turó, per la qual cosa era molt freda. A l'hivern només teníem una estufa de llenya, que quan bufava el vent no tirava i ens omplia la classe de fum. A més, l'havíem de mantenir contínuament per no tenir massa fred, i s'havia de netejar tot sovint, ja que la cendra s'hi acumulava. Tenint en compte el poc material didàctic de què disposava, i com n'era de freda i trista l'escola, vaig decidir aprofitar alguns dies de sol i donar alguns temes a plena natura. A prop de l'escola hi havia una bassa natural. Hi vaig anar amb totes les alumnes i hi vam construir badies, caps, estrets, illes, penínsules... Les nenes aprenien aviat, tant les grans com les petites, i s'ho passaven molt bé. Amb el bon temps, també vam començar a donar temes

d'història a ple camp, amb moviment, com si estiguéssim representant una obra de teatre. Procurava ensenyar de manera clara i participativa. L'escola els agradava cada vegada més i aprenien i recordaven millor tot el que fèiem fora de l'escola que el que fèiem en els pupitres. Els pares no ho entenien i es queixaven que no feien còpia i càlcul; consideraven que explicàvem massa contes i que perdiem el temps, però a poc a poc ho van anar reconeixent i van començar a portar-me molts presents, tants, que vaig haver de prohibir-ho, no sols perquè jo no ho necessitava, sinó perquè vaig observar que les nenes que no tenien res per donar, miraven tristes i amb recança les que portaven obsequis a la senyoreta. En arribar el vespre, alguns dies anava a la Sala, que era com anomenàvem el cafè, la sala de ball del poble i sobretot el lloc de trobada on em reunia amb les autoritats del poble, sobretot amb el metge, la seva esposa, el secretari... i parlàvem de temes propis del poble. El secretari em va confessar que quan em va veure arribar al poble, tan jove i havent-me de fer càrrec d'unes nenes que feia quatre anys que no estaven sotmeses a cap disciplina, va pensar que fracassaria i marxaria plorant. Aquelles paraules em van encoratjar encara més a donar tot el que podia. El poble estava content i jo vaig ser molt feliç. Un dia les alumnes em van demanar per venir a passar un diumenge a Vilafranca, i així ho vam fer. Vaig comprar unes pastes i vam passar la tarda al parc Tívoli. I ens ho vam passar molt bé jugant, parlant de molts temes... Parlant, parlant em vaig adonar que no havien estat mai a Barcelona i vam projectar una visita. Ja feia dos anys que feia de mestra a Vilobí quan el meu promès em va demanar en matrimoni. Va pujar al poble i va entrar a l'escola per exposar-me la seva intenció de demanar-me a la meva mare. Vaig quedar molt sorpresa, ja que no esperava una decisió tan ràpida. No devia fer gaire

Les meves estimades alumnes

més d'un any que sortíem junts i en aquell temps els prometatges solien ser molt llargs. Recordo que aquell dia es va apropar a mi i em va besar al front amb una dolçor que mai hauria imaginat. Aquella dolçor em va trasbalsar i es va quedar amb la meva voluntat. No volia deixar el poble però estava enamorada d'aquell noi alt i guapo que a més era molt intel·ligent. Es va acomiadar i va tornar a Vilafranca. Jo em vaig quedar pensant en la rapidesa que tot havia passat, mirant la seva moto com s'allunyava carretera enllà, i vaig recordar el dia que ens vam conèixer.

Jo estava asseguda amb la meva mare a la terrassa del Casal la Principal, on avui hi ha una pista coberta. Era una terrassa agradable, plena de tauletes i amb l'orquestra al fons. Tot d'una se m'acosta un jove guapo i educat i em demana per ballar. M'aixeco i m'hi poso a ballar, però en menys de 5 minuts ja m'havia fet diverses trepitjades. Aleshores jo em paro i li pregunto: «És que vostè sap ballar molt bé, o és que no ha ballat mai?» La meva sorpresa va ser quan em va dir que no havia ballat mai, però que tenia moltes ganes de conèixer-me, i li va semblar una bona manera. Després d'uns minuts va de-

manar a la meva mare permís per seure al meu costat, i vam començar a parlar dels estudis. Jo li vaig comentar que estava preparant exàmens per fer oposicions per tenir plaça en propietat. Ell va ser molt amable ja que es va oferir a donar-me classes de matemàtiques... Va ser poc temps després que em va sortir l'oportunitat d'anar a Vilobí del Penedès.

Com he dit, no feia gaire més d'un any que ens coneixíem amb en Francesc, però aviat va demanar per casar-se. La seva família considerava que no havia de fer de mestra en un poble, tenint la possibilitat de treballar a la pròpia empresa familiar, de la qual entraria a formar part.

El meu sogre em va manar que em posés al despatx de la seva empresa. I ho vaig fer, és clar, perquè per a la mentalitat de l'època era impensable negar-m'hi. Durant molt de temps les llàgrimes em venien als ulls quan recordava les meves nenes i aquelles abraçades que em feien tot dient-me «zenyoreta, l'eztimo». Vaig trigar anys a oblidar-les, a elles i a l'activitat de l'ensenyança. Feia bé el treball de l'oficina, però no m'agradava, hi trobava a faltar el contacte humà i la creativitat.

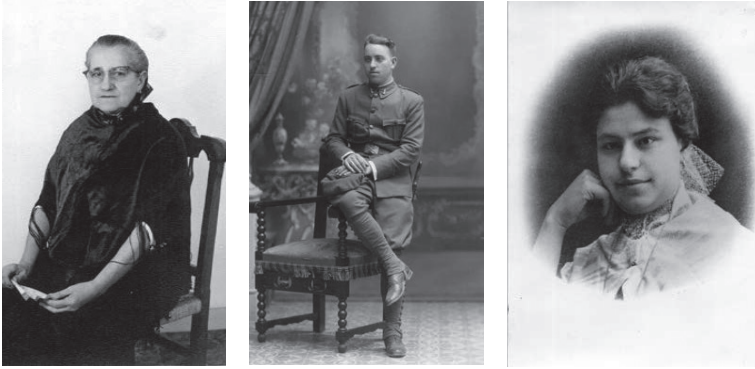
LA MEVA TERRA

Mallorca és la meva terra i la terra del meu pare. És allà on vaig néixer. Per a mi és un lloc meravellós, no solament per la bellesa del seus paisatges, pels seus colors, per la transparència de les seves aigües, per la musicalitat de la seva parla, pel to afectuós i amable del seus habitants, sinó perquè allà hi ha la família del meu pare i per tant també la meva família. Vaig néixer al carrer de Sant Miquel de Lluçmajor. Quan tenia un any, el meu pare, Dom Mateu, va morir. La família del meu pare, concretament la tia Maria, que vivia amb el seu pare, el meu avi, va proposar a la mare que deixés les nenes a Mallorca, ja que havia dit que pensava tornar a Catalunya, i per descomptat que ens donarien una carrera i ens apadrinarien, és a dir seríem les seves hereves, ja que ella no tenia fills i volia cuidar-nos i donar-nos una carrera, com corresponia a la família Guasp. Però la mare

s'hi va negar rotundament dient que ella també ens donaria estudis com ho havia promès al seu marit abans de morir i que ho faria amb la seva ajuda o sense. Aquesta decisió no va agradar gens a la família del pare. La mare va decidir de tornar a Catalunya, ja que a Mallorca no s'havia sentit mai volguda per la família del pare, potser perquè era catalana i filla de pagesos, és a dir, d'un estatus social inferior al de la família Guasp, que era una família molt ben acomodada, que descendia de la Impremta Guasp de Palma de Mallorca. Tenien moltes possessions i finques, que els treballaven els parcers. Ells no les treballaven directament, sols controlaven el rendiment de les seves propietats. Recordo el meu avi al cafè, parlant amb altres senyors, igual que l'oncle Bartomeu. Crec que prestaven diners, o que compraven i venien ramats de bestiar. La tia Maria era molt senyora; tractava amb correcció però amb molta autoritat les minyones i les dones de fer feines. Vivien a la plaça Major de Lluçmajor, a la part més cèntrica. Al mig de la plaça hi havia un cadafal i per les festes sempre hi tocava una orquestra, cosa que li donava un aire elegant i agradable. L'oncle Joan tenia una pastisseria a la mateixa plaça. La tia Micaela estava casada amb un terratinent. L'oncle Sebastià era capellà, ecònom d'Algaida i vivia ricament. La tia Tuninaina va morir molt jove, crec era monja. Jo sols la vaig conèixer per fotografies i era molt guapa.

La meva mare va embarcar mobles i pertinences i va tornar a la seva terra, a Catalunya. La família del meu pare mai la va ajudar, s'havien sentit ofesos per la negativa de deixar-nos a Mallorca. El meu avi deia que recordava amb tristesa el seu fill Mateu, i quan ja feia cinc anys que era mort, va decidir escriure a la mare demanant de veure les seves nétes, per la qual cosa li proposava de pagar-nos el viatge. La mare, que havia passat moltíssimes dificultats i que no havia rebut mai cap

ajuda d'ells, va estripar la carta i no va contestar. Al cap d'un any, l'avi li va tornar a escriure una carta similar, que la mare va tornar a estripar. L'any següent, per tercera vegada, l'avi va tornar a escriure, dient que se sentia molt malalt i suplicava de veure les filles d'en Mateu abans de morir. Aquesta vegada la mare no va estripar la carta; la va deixar sobre la taula i es va quedar pensativa. Al cap d'uns dies es va asseure a parlar amb la meva germana i amb mi, amb to seriós. Ens va comentar les cartes de l'avi i el motiu pel qual no les havia contestat i la seva reflexió: «Crec que seria bo que coneguéssiu el vostre avi i la resta de la família. Recordeu que no s'han portat bé amb nosaltres, perquè la seva posició era molt bona mentre nosaltres passàvem gana, però crec que és just que conegueu les vostres arrels.» Va ser així que, quan jo tenia set anys i la meva germana tretze, la mare ens va acompanyar al vaixell que anava de Barcelona a Mallorca. Al port de Palma ens esperaria el nostre avi Dom Sebastià. Havia dit a la mare que el coneixeríem perquè aniria vestit de negre i estaria movent contínuament el capell, que duria a les mans i no al cap. En arribar al port de Palma hi havia esperant moltes persones. Jo mirava amb inquietud però amb il·lusió: no veuria el meu pare, però sí el pare del meu pare... I tot d'una vaig veure un senyor tot de negre movent el barret, també negre, d'un costat a l'altre. Era l'avi. Quan vam ser a terra, ens va mirar de dalt a baix i ens va abraçar plorant. Jo no sabia què dir, només me'l mirava: era vell, tenia un deix i un posat molt elegants, però la cara molt arrugada. Ens va portar on tenia el seu carruatge: una tartana molt bonica, negra i amb incrustacions daurades, tirada per un cavall que al trot ens va portar de Palma a Lluçmajor. Allà ens esperava la tia Maria Guasp, el seu espòs, l'oncle Bartomeu, l'oncle Joan Guasp, l'altra tia Maria Pons, la tia Micaela Guasp, el seu espòs, l'oncle Rafael, i els

Els germans del meu pare

cosins. Tots ens van abraçar i besar amb alegria. La tia Maria, la més decidida, ens va comentar que l'oncle Sebastià Guasp, el capellà, no havia pogut venir, però que ens esperava el proper diumenge a ca seva a Algaida.

L'avi, la tia Maria i el seu espòs ens van acomodar a casa seva, la casa de la plaça. El cap de setmana següent vam anar a conèixer l'oncle Sebastià, ecònom d'Algaida. Recordo que el dissabte va manar a la major-domo que matés una preciosa oca per dinar. El que em va quedar ben gravat d'aquella estada va ser que quan va tallar el cap d'aquella bèstia, l'animal se li va escapar de les mans i corria pel pati sense cap, com si fos viu. També recordo que l'endemà no en vaig poder menjar.

D'aquella primera estada a Mallorca no en tinc gaires records. Al cap d'un parell d'anys, la mare ens va dir que si trèiem bones notes, ens deixaria tornar a Mallorca.

Quan anàvem a Mallorca sempre posàvem a la casa de l'avi i la tia Maria, si bé també passàvem uns dies a la casa dels altres oncles, ja que tots volien tenir-nos amb ells. La casa de l'avi, com he dit, era a la plaça, tenia un gran balcó des del qual es veia tota la plaça amb el cadafal de la música al mig. Jo anava a sa-

ludar a l'avi al cafè del costat, on passava hores parlant amb altres senyors grans. Sempre em feia un petó i em donava dues pessetes i em deia: «Au, vés a comprar-te un gelat.» Jo preguntava a la tia què hi feia, l'avi, cada mati al cafè, i la tia un dia em va dir que allà era el seu despatx, que hi feia tractes de compra i venda de bestiar. Jo tenia un gran interès per conèixer els orígens de la família Guasp: quin ofici tenien, de què vivien ells i els seus avantpassats..., així que un dia em vaig asseure en un balancí al costat de l'avi i li vaig demanar els orígens de la nostra família. Va rebuscar entre documents i fotografies que tenia en una calaixera, es va asseure al balancí i va començar a parlar: «Els documents més antics que parlen de la família Guasp són de l'any 1285. En Guillem Guasp fou representant de Sencelles, un poblet des Pla, i va fer jurament d'homenatge al rei Alfons III d'Aragó. També tenim notícies que l'any 1576 dos Guasp, en Gabriel Guasp i en Miquel Guasp, foren llibreters i impressors a Ciutat; casa que l'any 1820 fou nomenada Impremta Constitucional, del 1834 al 1836 Impremta Reial i del 1836 al 1852 Impremta Nacional.» Aleshores vaig preguntar a l'avi l'adreça de la imprem-

ta de Palma, ja que volia anar a conèixer tota la meva família. L'avi va somriure i movent el cap em va dir: «Pens que a Ciutat ja no hi queda ningú. Sé que el que queda de la Impremta Guasp està guardat al Museu de la Cartoixa de Valldemossa com a bé cultural d'interès nacional, i va recalcar les darreres paraules perquè m'hi fixés bé. Estava contenta: ja coneixia les arrels del meu cognom. Aquell any va morir l'espòs de la tia Maria, l'oncle Tomeu. Jo ho vaig sentir molt, a pesar de no ser germà del meu pare, ja que quan anàvem a Mallorca ens rebia amb molt d'afecte i ens obsequiava amb dinars succulents amb plats i menges que jo no havia tastat mai: porcella, llagosta, un assortiment de peixos de colors acabats de pescar per fer un brou deliciós... Era un home afable, tranquil, que sempre tenia el somriure a la boca. En canvi la tia Maria, la seva esposa i germana del meu pare, era més seriosa, i en la seva mirada sempre hi havia un aire de retret. Recordo un dia que em va caure un objecte al terra, davant de la minyona, i a l'anar per plegar-lo, amb aire sever em va renyar, perquè no l'havia de plegar jo, havent-hi la noia de servei al davant, ja que era la seva obligació. Aviat vaig comprendre que ells pertanyien a la classe benestant i que aquests eren els seus costums, costums als quals jo em vaig adaptar mentre vaig ser a Mallorca, si bé en el meu interior seguia sent la noia humil, senzilla i treballadora que havien forjat la mare i l'àvia catalanes.

Després de la primera trobada amb la família del pare, i per insistència de la tia Maria, la meva germana i jo anàvem a Mallorca alguns estius a passar quinze o vint dies i recordo que m'ho passava molt bé tant a Lluçmajor com a la platja de s'Arenal. Amb els meus cosins anàvem a pescar crancs per les roques i jugàvem hores i hores a la sorra fins que el sol es ponia en l'horitzó. L'aigua era calenta i el cel es tornava rosat, era mera-

vellós. Fins que era ben fosc no sortíem de l'aigua. Ens ho passàvem molt bé. Eren estius per recordar. La mare només ens deixava anar a Mallorca si disposàvem de la vestimenta adequada, per la qual cosa es passava nits i nits fent-nos vestits tan bonics que érem l'admiració de la família i de les seves amistats. Quan tenia 17 anys, hi vaig anar sola. D'aquella estada en tinc records molt agradables i també divertits. Un dia la tia em va comprar sabates de taló alt: eren les primeres que tenia amb taló. Em va posar una Bíblia sobre el cap i em va fer caminar amunt i avall de la sala gran, fins que vaig caminar correctament i sense que em caigués el llibre sagrat. L'endemà, em va aconsellar que em posés el millor vestit que tenia, les sabates de taló, els guants d'estiu..., i em va dir que aniríem a visitar una amiga seva que tenia un fill molt guapo, farmacèutic, de bona família, és a dir, un gran partit, i volia que ens coneguéssim. En arribar a casa la seva amiga, ens van rebre una senyora molt elegant amb els cabells grisos, i un senyor més jove, que vaig pensar que devia ser un dels seus fills. Ens va rebre amb alegria i cordialitat. Em van presentar, i em van fer tota mena d'elogis. Jo estava molt tensa i quasi no sabia què dir. La casa era molt luxosa, em feien tota mena d'atencions, però cada vegada em sentia més angoixada i a la vegada intrigada esperant conèixer aquell noi tan guapo de qui m'havia parlat la tia. Em van convidar a vi dolç i galetes fetes per la senyora de la casa, de les quals la tia va fer grans elogis. Van conversar de temes diversos als quals jo només assentia amb un somriure. Jo observava la meva tia: parlava amb una delicadesa extraordinària, els seus gestos eren mesurats, tant com el to de veu, que acompanyava de les paraules més adequades per a cada tema. Per fi va arribar l'hora de marxar i ens vam acomiadar afectuosament. Tot just fora la casa, la tia, molt seriosa i enfadada, em va renyar, ja que

Fer créixer un riu al desert

Els meus fills de visita a Mallorca

considerava que no havia mostrat cap interès pel fill de la seva amiga, sinó més aviat indiferència. Aleshores li vaig preguntar: «Tia, aquest era el noi tan guapo que volia que conegués? Però si és molt vell!» La tia, encara més enfadada, em va respondre: «Vei, vei, vei, el posarem en remui!». Jo tenia 17 anys i aquell senyor en devia tenir 34. La tia volia el millor per a mi, i era cert que era un gran partit; a més, si m'hagués casat a Mallorca el seu somni s'hauria fet realitat, ja que m'hauria tingut a prop seu. A part d'aquest fet em tractaven molt bé: anàvem al teatre, a concerts, em presentaven a les millors famílies, amb la qual cosa vaig fer amigues molt distingides i educades. Allà vaig passar els millors estius de la meua vida i en guardo molts bons records. A part dels meus cosins, vaig fer un grup d'amigues molt simpàtiques i amables, i era molt feliç. Potser per això la mare sols m'hi deixava quedar de quinze a vint dies. Crec que tenia por que els agafés massa afecte. Les primeres vegades que vaig anar a Mallorca semblava que em posés una cuirassa per protegir-me d'aquella família que, tal com deia la mare, no s'havien portat bé, no ens havien ajudat mai. Ells tenien una vida molt bona, mentre la mare ho passava molt malament, i jo procurava de no agafar-los gaire afecte. Però amb el temps, i a mesura que vaig anar coneixent la seva cultura, la seva forma de pensar, els seus costums, ho vaig anar comprenent i vaig veure que també tenien coses bones, i que t'havies de saber adaptar a la seva manera de fer, a la seva vida. Crec que la meua mare no va ser ben rebuda a Mallorca perquè hi havia una considerable diferència de costums i de nivell social que dificultava la bona relació. En moltes ocasions jo parlava de la meua mare, dels seus sacrificis, de la seva integritat, del fet que sense mitjans ens havia donat uns estudis, que era molt bona i que tenia una voluntat i tenacitat extraordinàries, que era una gran persona, i que tal vegada a

Mallorca no la van saber valorar. La tia Maria no deia res, no contestava, però ho escoltava respectuosament.

Em vaig casar a Catalunya, amb un català, i quan el meu primer fill va fer l'any, vaig anar a Mallorca perquè el coneguessin i vaig demanar a la mare que m'hi acompanyés. Ella no volia anar-hi perquè continuava ressentida, però li vaig parlar de la felicitat de perdonar. Quan vam arribar a Mallorca, la tia i la mare es van abraçar i el cor se'm va eixamplar tant que no em cabia al pit: havia aconseguit unir la meva família! La tia i la mare van parlar molt i molt, de tot i de res. Abans de marxar, la tia em va dir: «La teva mare és una gran persona, estima-la molt.» I em va abraçar molt fort, amb ulls plens de llàgrimes.

De casada vaig continuar visitant la meva família de Mallorca, perquè la família conegués els meus fills, i ells coneguessin la terra de la seva mare i del seus avis paterns. Als meus fills, els encantava Mallorca. S'hi sentien molt a gust per l'afecte i simpatia que rebien de tota la família mallorquina, per les atencions que els dispensaven, per la calidesa del seu caràcter, per les platges on jugaven amb els cosins, pescant i bussejant...

A pesar que estimo Mallorca, també estimo Catalunya, ja que m'hi uneixen unes arrels molt fortes: la mare i l'àvia, dues persones amb molt de caràcter, tenacitat i forta personalitat, però la mare especialment, a qui dec tot el que sóc, gràcies al seu sacrifici i amor.

EL MATRIMONI

El 10 de març de 1958 vaig contraure matrimoni amb en Francesc Via i Vinyals, un vilafranquí guapo, alt i ben plantat. Era un jove seriós, treballador, molt intel·ligent. Havia estudiat el peritatge elèctric, si bé més tard va obtenir el títol d'enginyer industrial. Treballava en el taller metal·lúrgic del seu pare, dedicat fonamentalment a la indústria vitivinícola.

Tenia una gran il·lusió de casar-me de llarg i de blanc, però no va ser possible, ja que la família del meu marit s'hi va oposar al·legant que els obligaria a fer una despesa en vestimenta que en aquell moment no els anava gaire bé. Com que no em podia casar amb vestit blanc, vaig escollir un color gris fosc, quasi negre, una mica amb l'excusa que feia poc havia mort el meu avi patern. Havia fet un curs de *corte y confección*, per la qual cosa me'l vaig confeccionar jo mateixa amb línia estil

princesa, amb uns fins detalls de vellut blanc, que feien conjunt amb el barretet de plomes blanques. La boda es va celebrar a la cripta de Santa Maria de Vilafranca. Estava molt emocionada i era molt feliç. Els testimonis van ser en Jordi Bertran, marit de la meva germana, i en Nadal Llopart Guasp, cosí de Mallorca que va venir en representació de la família del meu pare. En un moment de la cerimònia vaig mirar enrere i una tristesa infinita em va recórrer tot el cos: als bancs de l'esquerra s'hi asseia la família del meu espòs, unes vint persones; als bancs de la dreta, només la mare, la directora de l'escola on treballava i una amiga meva de Vilafranca. A la meva germana no li va ser possible assistir-hi, i per això va fer venir el marit per fer-me de padrí. Tot d'una vaig sentir una gran tristesa, i un buit immens per la falta del pare: mai l'havia trobat a faltar tant com en aquell moment, no sé si només era per mi, o si també era per la soledat de la mare. Certament algunes vegades l'havia trobat a faltar, però no d'una manera tan intensa; era més aviat un buit que apareixia en la meva ment i que jo omplia amb fantasies. Pensava que seria meravellós trobar-me'l pel carrer, jo el coneixeria, seia un home prim, ros i amb ulls blaus com el mar, em somriuria i m'abraçaria... L'anhel de veure el pare em feia viure fantasies, com ara que podia ser que hagués desaparegut durant la guerra i no m'expliquessin la veritat per no fer-me sofrir. La mare m'havia explicat amb tot detall la mort del pare i on estava enterrat, però atesa la meva insistència de veure les restes del pare, per gravar en la meva ment la seva imatge, en complir 15 anys, després de fer una sèrie de tràmits em va portar a Mallorca, al cementiri de Llucmajor, on estava enterrat. Allà dos homes van aixecar la gran làpida del panteó, hi van baixar i a l'interior hi havia sis làpides, tres a cada costat. Obriren la primera, en van treure el taüt amb les restes del meu pare

i el van deixar al terra. En obrir-lo, se'm va accelerar el cor, esperava veure el meu pare en el mateix estat en què es trobava el meu avi matern, que vaig tenir ocasió de veure en l'enterrament de l'àvia, 14 anys després de la seva mort; l'estat de conservació de l'avi era perfecte, semblava que fos de cartró gris, però les seves faccions eren les mateixes de la fotografia que l'àvia tenia sobre la calaixera. Però en obrir la caixa del meu pare vaig sentir una forta angoixa i un gran desengany: del meu pare només en quedaven les cendres, el fèmur, costelles, i el crani, dins el qual brillaven un grapat de cabells daurats. Vaig demanar que me'ls donessin, i amb els cabells a la mà vam marxar. Tenia ganes de plorar però no podia. Sentia forts remordiments per haver insistit a la mare que obrissin la tomba del pare. A partir d'aquell moment les fantasies es van acabar i en la meva ment ja només tindria la imatge del quadre que l'avi havia fet pintar del seu fill, el meu pare.

Com un flaix, potser ni en un minut, allà a la cripta de Santa Maria, a plena cerimònia, van passar tots aquests records per la meva ment, i vaig sentir l'absència del pare més forta que mai.

El viatge de noces el vam fer a la meva terra, a Mallorca, i posàrem a casa la tia Maria. Ens enviaren la moto d'en Francesc per vaixell i vam poder visitar tota l'illa i tota la família.

EL TALLER DEL MEU MARIT

En tornar del viatge de noces, vaig entrar a treballar al despatx de l'empresa del meu marit, o més ben dit del seu pare. En portava la comptabilitat i la correspondència. Era una indústria que treballa fonamentalment per a cellers i cooperatives vinícoles. També tenien una petita foneria en la qual fonien peces de llautó i coure que després tornejaven amb els torns i diverses màquines per crear peces útils per als cellers i destil·leries. El meu marit hi havia fet diverses modificacions i més d'un invent, que va patentar. Jo, a part de l'oficinista, era la responsable d'anar d'una banda a l'altra: a l'oficina de patents, a fer gestions a l'empresa que fabricava les plaques de plàstic per als filtres, a fàbrica de les bombes que compràvem per col·locar als nostres filtres... Seguint les instruccions del meu espòs, parlava amb els tècnics de les empreses a fi de millorar la qualitat del producte,

mentre que ell dirigia els operaris del taller, amb els quals va aconseguir peces de precisió i gran qualitat. Però el que més m'agradava era dibuixar els fulletons de les màquines que fabricàvem i enviar-los per fer propaganda per vendre més, és a dir, el màrqueting. Primer fotografiava la màquina, després dissenyava el fulletó, hi posava eslògans que fessin la màquina interessant i ho portava a la impremta. Recordo un fulletó que va tenir molt d'èxit: vaig fotografiar bitllets de 1000 pessetes de color verd i damunt hi vaig posar la fotografia retallada de la màquina que el meu marit havia construït, i juntament amb una carta d'oferiment la vam enviar a tots els licoristes i elaboradors de vins de Catalunya i d'Espanya. Quan els clients volien informació sobre la màquina, no la demanaven pel seu nom sinó per la màquina de fer bitllets. El meu espòs considerava que era un fulletó vulgar, però va ser la màquina que es va vendre més. També tenia cura de la planificació i decoració de l'estand amb què l'empresa Francesc Via participava a les Fires Vitivinícoles que se celebraven a Vilafranca.

El meu marit volia ampliar l'empresa i posar una foneria d'acer inoxidable a Vilafranca, per la qual cosa va convèncer el seu pare perquè comprés un solar gran per fer-hi l'edificació. Hi estava molt il·lusionat. El solar es va comprar i ja teníem uns primers plànols de la fàbrica, quan tot d'una va saber que el seu pare s'estava venent el solar en parcel·les. Va tenir un gran disgust i, ja que no veia possibilitat d'ampliar la indústria, va decidir marxar de l'empresa familiar. Van ser uns moments tristos, angoixants i de gran tensió. Al cap d'uns dies, l'avi va reflexionar, influït pel seu germà capellà, i va reconèixer que en realitat ja era el fill el qui portava l'empresa i va decidir que ja era hora de jubilar-se. A fi de tenir diners per a la jubilació, va vendre l'empresa al fill, cosa que va fer que el meu marit hagués de fer una hipo-

Francesc Via Boada, el meu marit i el nostre primer fill

teca. El meu espòs i jo vam haver de treballar durament durant anys per pagar-la. Van ser uns anys molt durs, de treballar hores i hores sense vacances, sense dissabtes ni diumenges, però ens en vam sortir. En aquell temps jo tenia molta inquietud, considerava que podíem fer altres negocis en què no calgués tanta dedicació i tants sacrificis i així ho vaig exposar al meu marit. En veure que Vilafranca creixia, vaig parlar-li de posar una botiga de mobles. Li va semblar bona idea, però em va dir que el seu món era la indústria vitivinícola. I vam deixar córrer el possible negoci dels mobles. Aleshores li vaig parlar d'una magnífica finca que es venia i a la qual podríem plantar vinya emparrada com feien a França, però va considerar que no disposàvem dels coneixements necessaris. Més tard vaig veure l'oportunitat d'urbanitzar

Exposició de maquinària per a la indústria vitivinícola

finques rústiques vora la mar i vendre-les a parcel·les. Aquesta va ser la millor idea que vaig tenir, ja que al cap de nou anys va ser una realitat, i els que s'hi havien dedicat van guanyar molts diners, però nosaltres no hi vam arribar a participar. Jo portava a dins meu una gran inquietud, la inquietud de fer alguna cosa més enllà de portar els comptes de l'empresa del meu marit i amb el temps aquesta inquietud em va ajudar a crear un espai per al meu fill.

Si bé la feina de l'oficina del taller no era tan gratificant com la de mestra, amb el temps m'hi vaig anar acostumant i resignant. Aviat tot es va complicar amb el naixement del primer fill, i aleshores vaig comprendre que la vida m'havia preparat per fer alguna cosa més, diferent del dia a dia.

El nostre fill reclamava molta atenció, i jo no podia estar per tot. Per això vaig demanar a la meva mare que vingués a viure amb nosaltres perquè tingués cura del nen. No vam poder construir la foneria d'acer inoxidable, però vam poder tornar el préstec i tenir una empresa pròpia. Amb els anys, l'empresa es va fer petita i la vam traslladar fora de Vilafranca. En primer lloc es va haver de comprar un solar i després, amb un altre crèdit, construir una nau més gran. Em vaig encarregar de tot, seguint les instruccions del meu marit. Era una nau esplèndida, de 2.400 metres, amb una botiga per a l'exposició de maquinària acabada en el centre i amb el taller de construcció, muntatge, proves, embalatge i sortida de materials acabats. Tenia forma de lletra U, a fi que la producció fos contínua, sense pèrdues d'espai ni de temps. Tot anava molt bé fins que un dia el MOPU va decidir fer passar el cinturó de circumval·lació per sobre de l'empresa. Vam fer moltes i moltes gestions perquè passés pel costat, però tot va ser inútil. Hi havia empreses més poderoses a les quals va interessar que la carretera de circumval·lació no perjudicés les seves propietats, per la qual cosa van decidir sacrificar la de Francesc Via. A partir d'aquell moment, va començar la nostra peregrinació de visites a advocats urbanístics, a fi d'aconseguir que es respectessin els drets de l'empresa Francesc Via, ja que el MOPU la valorava en molt poc. Aquest afer va ser molt i molt dur i molt i molt llarg, ja que no va finalitzar totalment fins al cap de 21 anys.

El dia que les màquines tiraven a terra el gran taller que tants anys i esforços ens havia costat, el meu marit es va sentir molt malament: una forta tristesa es va apoderar d'ell i en menys d'un any es va morir. Segurament hauria mort igualment, ja que tenia càncer, però aquest disgust va accelerar clarament la seva mort.

ELS FILLS

El primer fill va ser rebut amb molta joia per tota la família. A partir del quart mes d'embaràs, vaig sentir que una cosa es movia dins del meu ventre, com si una granoteta hi estigués saltant i em vaig emocionar, però el més meravellós va ser més endavant, quan el nen s'estirava, com si estirés un peu, una mà o un colze, no ho sé, si bé el meu plaer va ser intens, va ser el moment més feliç de la meua vida. Vaig tenir un nen preciós, que va pesar 4 quilos, però el part va ser molt problemàtic: va durar 4 hores, el ginecòleg i el meu marit premien sobre el meu ventre de forma brutal fins que la criatura va sortir estripant-ho tot, la qual cosa em va provocar una hemorràgia de considerable importància. Era una criatura preciosa, però no va parar de plorar fins que va tenir 3 anys. Plorava tant que li vam haver de donar sedants per dormir. Amb tres anyets, en despertar-se, ja

havia après a dir «Mama, dóna'm el Psicosoma, que no puc dormir». El van visitar els millors pediatres, i tot i que deien que era un nen sa i preciós, sempre acabaven donant-li sedants diversos. Va caminar i parlar molt aviat, però sempre estava trist, inquiet, distret, sense posar atenció en res, ni en les joguines. Com que era un nen preciós i físicament sa, la família ho atribuïa al fet de ser fil únic i per tant consentit i malcriat. Jo sabia que no era cert, que tenia una gran inseguretat i timidesa, i un neguit que el feia estar inquiet i no es podia concentrar en res. Tot això li produïa un considerable malestar, s'ho passava molt malament i tenia una gran dependència de la mare. El portàrem a l'Escola Montagut, ja que hi havia pocs nens per classe, però sempre estava distret i no s'assabentava de gran cosa per molt que el seu pare o jo li féssim classe diàriament a fi que pogués seguir i no es desanimés tant. Per al que tenia més facilitat eren les redaccions, escrivia molt bé, amb lògica i bona coordinació. Els relats despertaven un cert interès, si bé habitualment no tenien final...

El van visitar diversos pediatres, li van fer encefalogrames i altres proves. Van diagnosticar una irritabilitat, tal vegada deguda al part.

Des del principi va tenir dificultats de relació. Al pati sempre estava sol, mirant com els altres nens jugaven. Mai va formar part d'un grup, només tenia un amic amb qui tenia molt bona relació. Era bon noi, educat i respectuós, si bé se'l veia trist i solitari, la qual cosa ens produïa una profunda tristesa. A fi d'afavorir la seva relació, pel seu aniversari vam convidar a berenar uns quants amics de l'escola, entre els quals hi havia un cosí seu, i va resultar una tarda agradable i divertida. Més endavant, dos dels seus companys el van convidar a la seva festa, però cada vegada menys. En fer els 14 anys, vam organitzar una festa en un gran pati ple d'arbres,

El meu marit, amb el primer i segon fill al parc de Cervantes de Barcelona

un lloc d'allò més agradable. Quan vaig arribar-hi amb unes safates curulles d'entrepanes, vaig sentir que deien: «Mira, la seva mare organitza festes perquè tingui amics...» Més endavant un grup de tres o quatre nois van muntar una espècie de discoteca, en Francisco hi va participar i s'ho va passar molt bé; però a poc a poc es va anar quedant sol. Un dia vaig trobar una noia del curs i li vaig preguntar que com era que no telefonaven mai a en Francisco per anar amb ells. I em va contestar: «És que en Francisco és molt bon noi però és molt avorrit.» Ell n'era conscient i això l'entristia profundament.

Com que li costaven tant els estudis, en acabar l'EGB, i d'acord amb l'escola, va anar a l'Institut per fer Formació Professional. Un dia va sortir a la pissarra a resoldre un problema de geometria i es va equivocar, fet que va provocar el riure dels companys, i en aquell moment, dins seu, es va produir un trencament que el va desestabilitzar de tal manera que es va posar en evidèn-

cia que no es tractava d'un noi mal educat, sinó que tenia problemes psíquics, si bé fins en aquell moment cap metge no ho havia detectat, ni tan sols el Dr. Toro de Galton, que era un psiquiatre infantil que l'havia visitat i fet un test quan tenia 9 anys. L'informe que ens va lliurar acabava amb la frase: «*No se detectan problemas psíquicos.*»

El meu espòs i jo, que sempre havíem pensat que a causa del part el nostre fill tenia algun tipus de lesió, vam començar a fer una peregrinació visitant neuròlegs, psicòlegs i psiquiatres, buscant una solució per al nostre fill gran, que aleshores tenia 15 anys. Aquesta solució no va arribar mai, tot al contrari: de metge en metge ens desconcertaven perquè ens donaven solucions contradictòries i ens vam adonar que en aquells moments, i amb l'edat del nostre fill, no es tenien gaires dades de la problemàtica que el feia patir tant. També vam tornar a visitar el Dr. Toro de Galton per preguntar-li com era que no li hagués detectat problemes psíquics quan el va visitar quan tenia 9 anys i ens va respondre que la psiquiatria en aquell temps no considerava que un nen pogués tenir trastorns psíquics, però hi va afegir: «Però actualment sí que s'han observat aquests trastorns en la infància.» La ignorància dels anys seixanta va perjudicar greument el nostre fill. Cap metge no ens va dir que no el forcéssim en els estudis, ben al contrari, em deien que era un nen preciós, consentit i mal educat, i ens van arribar a dir que una bufetada a temps arreglava moltes coses, i degut a aquests consells en va rebre moltes, cosa que amb el temps ens va saber molt de greu.

A partir d'aquell moment vam començar a pensar en altres camins per ajudar el nostre fill. Ens vam documentar exhaustivament sobre els diversos problemes de la ment humana. Volíem conèixer i comprendre la mecànica del pensament humà, així com les seves disfuncions, a fi que, en visitar el psiquiatre o el psicòleg,

poguéssim tenir tants coneixements com poguéssim per poder-hi dialogar, per entendre millor el que passava al nostre fill i així ajudar-lo al màxim possible. Després d'indagar sobre el funcionament del cervell humà i de parlar amb els diversos psiquiatres i psicòlegs que havien visitat el nostre fill, vam arribar a la conclusió que, a més de la medicació, li havíem de proporcionar una teràpia que li ensenyés a acceptar-se tal com era, amb els seus neguits, amb els seus dubtes, amb la seva dificultat de relació..., i intentar millorar en tot allò que fos possible. Però amb qui s'havia de relacionar?, com se'l podia ajudar?, qui ho podia fer? Vam buscar un psicòleg que l'ajudés a perdre la timidesa i li facilités l'apropament a altres nois i noies, cosa per a ell molt difícil, tant, que li amargava la vida. Als 15 anys era un noi molt agraïat, però la seva timidesa feia que les noies no li fessin cas, ja que el trobaven avorrit, i s'anava quedant cada vegada més sol. Amb el pas del temps no sols no millorava sinó que se sentia confús, angoixat, diferent dels altres, absolutament sol. Va començar a tenir idees rares, com ara que només era una cèl·lula, i enmig d'una desesperació molt gran va arribar a dibuixar diverses formes de morir, com a solució als seus problemes. Estava irritable, feia enfadar els seus germans, els apagava el televisor, els prenia les joguines, l'hàmbster, els pollets... I els nens no entenien per què estava tan nerviós i sempre els feia enfadar i plorar. Un dia va obrir el moble-bar, on guardàvem diversos licors. En va agafar una ampolla i va començar a beure a raig. La meva mare i jo vam córrer a retirar totes les botelles que hi havia al moble i a qualsevol altre lloc de la casa. La situació començava a ser molt crítica i se'ns escapava de les mans.

El seu pare i jo vam decidir que no es podia esperar més. Ens vam assabentar que a Santa Maria de Martorelles hi havia una escola-jardí amb uns magnífics viviers

per a joves amb disminució psíquica. Al director, que era psicòleg, li va semblar que el nostre fill podria encaixar bé en aquella escola, ja que pel fet de tenir un coeficient normal, podria aprendre amb més facilitat que els altres nois i milloraria la seva autoestima. Cada dia l'acompanyava amb cotxe, ja que no hi havia bona combinació des de Vilafranca. Durant el primer mes semblava que ho acceptava bé, però un dia el director em va dir que ho sentia molt, però que no hi podia continuar, ja que en Francisco s'havia barallat amb els nois a l'hora del pati i els havia dit subnormals, per la qual cosa tots se li havien tirat a sobre i l'havien pegat fins que els havien separat. El centre, doncs, podia ser un perill per a ell. El director, que va considerar que en Francisco era intel·ligent i no acceptava aquells companys, ens va oferir de fer una prova de treballar al camp amb un altre jove que ell coneixia perquè li feia teràpia. Aquest jove disposava d'un tros de terra per fer cultiu i una casa de camp on dormia. Ens va explicar que aquest jove era homosexual, però que no hi havia cap perill, ja que tenia la seva parella. En Francisco hi aniria amb moto i cada dia vindria a casa a dormir. Com que el director era psicòleg, en tindria cura. No ens va semblar una bona idea, però no en teníem d'altra, i el psicòleg ens donava moltes garanties, així que ho vam provar. Però una tarda no tornava a casa i es feia tard. De nit va arribar molt nerviós, exaltat, dient molts disbarats contra aquell noi, que pel que semblava havia intentat seduir en Francisco, que va fugir desesperat. Només tenia 16 anys.

Vam conèixer un altre psicòleg que dirigia una masia amb joves amb diversos problemes. En aquesta masia hi havia animals, dels quals havien de tenir cura diàriament (conills, gallines, porcs, cabres...) i en aquells moments també s'encarregaven de tallar arbres cremats. El lloc era molt agradable, envoltat de munta-

nyes. El vam visitar i ens va semblar interessant. Però el director no hi era sempre, i quan no hi era, atesa la perillosa personalitat dels residents, en Francisco estava en perill. Fins que un dia va marxar camps a través durant 7 quilòmetres, fins que va arribar al poble de Santa Maria d'Oló i va telefonar molt desesperat que l'anéssim a buscar ràpidament. El vam trobar totalment fora de si.

Com que les teràpies amb els psicòlegs i els seus consells o suggeriments no havien solucionat res —ben al contrari, li havien produït problemes greus—, vam estar pensant molt i molt què podíem fer. Ell s'havia tancat a l'habitació i no en volia sortir. Ens vam passar tota la nit per fer un programa per treballar amb ell, dia a dia i de manera gradual, la relació humana. Aquesta havia arribat a una situació que semblava sense retorn, però amb una actuació ben estructurada i molt meditada, vam aconseguir que sortís de l'habitació, on feia 12 dies que s'havia tancat sense voler saber res de ningú. Només en sortia per menjar alguna cosa quan tothom dormia. Aquella nit que vam estar desperts per elaborar el programa que ajudaria el nostre fill. Vam dedicar molt de temps a buscar un estímul, un element, una cosa que despertés l'interès d'en Francesc. I ara dic Francesc, perquè, tot i que de petit sempre li havíem dit Francisco, va arribar un moment en què ell mateix va demanar que li catalanitzéssim el nom i li diguéssim com el pare. El programa va ser difícil de preparar, ja que el nostre fill no demostrava interès per a res. Després de molt pensar vam recordar que li havien agradat els pastissos i també jugar a escacs, dos detalls aparentment sense cap relació, però que vam utilitzar per al programa.

El nostre fill, quan tenia 13 anys, havia jugat en un campionat d'escacs al Casal de Vilafranca juntament amb molts altres joves, i hi va guanyar una copa i tot. El meu marit li va dir que un dels nois del campionat

buscava companys per fer una ronda d'escacs i s'havia ofert a venir a jugar a casa. Va costar molt que acceptés la visita, però per fi la va acceptar, amb la condició que fos a la seva habitació. El noi en qüestió no coneixia el nostre fill, però li va parlar com si el recordés del campionat passat. En Francesc, el nostre fill, sabia jugar bé i li agradava, ja que li n'havia ensenyat el seu pare. Aquest primer dia la situació va ser una mica tensa: la partida no es va acabar ja que en Francesc va dir que tenia mal de cap. I van quedar per a l'endemà.

El Programa continuava així:

El segon dia el noi tornaria per jugar, però es portaria una pasta per berenar i convidaria en Francesc, que segurament no acceptaria, però veuria com el seu company se'n lleparia els dits. El tercer i el quart dia, la situació es repetiria amb poques diferències. El cinquè dia, es va pactar que el noi arribés més tard, i en Francesc va sortir de la seva habitació per preguntar si el company havia arribat. Aquest era el primer indici que anàvem pel bon camí. El sisè dia el noi portaria dues pastes en comptes d'una, i convidaria en Francesc. Així va ser. En Francesc s'ho va pensar una estona, però al final la va acceptar. El setè i el vuitè dia, es va repetir el mateix estratagema. El novè dia, el noi arribaria tard. Va arribar corrent i cansat, i va explicar que la seva mare l'havia enviat a fer uns encàrrecs i no havia pogut anar al forn a comprar el berenar. Va preguntar a en Francesc si volia que hi anessin tos dos en un moment. En Francesc s'hi va negar, i es van posar a jugar molt de seguida. A mitja partida, el noi va insistir que tenia gana i dir a en Francisco que si volia es podien arribar al forn que hi ha a la baixada de Sant Pau. Aquell forn estava pràcticament als afores de Vilafranca, en direcció a Sant Pau, on en Francesc, abans, tenia el costum d'anar a passejar tot sol. En Francesc s'ho va estar pensant molta estona, la parti-

da no avançava, i per fi va accedir a acompanyar el noi a comprar les pastes. I gràcies a aquest petit programa, petit però molt meditat i ben elaborat, es va aconseguir que en Francesc sortís de la reclusió en la seva habitació i a poc a poc tornés a acceptar la relació familiar.

Havia quedat patent l'eficàcia d'un programa fet a mida i elaborat pensant en els problemes de la persona que es volia ajudar. Psicòlegs i psiquiatres ens donaven molts consells, però ningú ens havia proporcionat un programa terapèutic. Però no tot estava solucionat: els problemes d'en Francesc, la seva gran timidesa i la dificultat de relació, continuaven ben presents. Aleshores vam elaborar un Programa per al Millorament de la Relació Social. Era un programa una mica agosarat, però com que, a part del medicament, ni psiquiatres ni psicòlegs no havien aconseguit cap millora, el seu pare va decidir ajudar-lo personalment.

Per dur a terme el Programa va escollir un municipi apartat de Vilafranca, on no els coneixeria ningú. Va ser Vilanova i la Geltrú. El meu marit, fent un bon esforç i posant-hi molt d'amor, procurava comportar-se com si fos un amic de la seva edat, passejant pels carrers, i quan passava una noia guapa, amb una angoixa interior que dissimulava, li mostrava com havia de trencar la timidesa, tirant alguna amoreta a la noia. Això no ho va aconseguir, però sí que va veure com acabava mirant-se les noies amb un somriure i sense abaixar el cap com feia abans. També amb la intenció de fer-li créixer l'autoestima li va ensenyar a conduir el cotxe, cosa que feien tres cops per setmana, de manera que va arribar a conduir perfectament, si bé només ho feien per urbanitzacions de muntanya, ja que no tenia carnet. Les passejades per Vilanova van donar el seu fruit. Al cap de tres mesos, en Francesc va anar sol a una discoteca de Vilafranca i va conèixer i va ballar amb una noia molt bonica, si bé no

sabia què dir-li: hi volia parlar, però la timidesa l'ofegava. Ell n'era molt conscient, es desesperava pensant que mai podria ser com altres joves de la seva edat. La desesperació va arribar a ser tan gran que va decidir que no valia la pena de viure si havia de patir tant. Va anar a la via del tren amb la intenció d'acabar d'una vegada. Es va posar al mig de les vies, però en acostar-se el tren va saltar fora de les vies. Va tornar a casa plorant, es va agafar als peus del seu pare i li va demanar ajuda: «Ajuda'm, pare, vull acabar d'una vegada, però he estat covard...» El seu pare, mentre l'aixecava de terra li va dir: «No, fill. No has estat covard, has estat un valent, has decidit viure a pesar del teu sofriment.» Vam tornar a visitar més psiquiatres: el Dr. Sarró, el Dr. de la Cruz, el Dr. Ballús, el Dr. Obiols, el Dr. Rom de Terrassa... Els uns deien que s'havien de fer urgentment una sèrie d'electroxocs, d'altres recomanaven tot el contrari. En Francesc dormia poc, estava molt nerviós; el temps passava i no sabien què fer. Sofríem per ell i pels seus germans, que vivien una situació que no podien comprendre. La meva mare procurava entendre-ho, però no ho aconseguia i es feia farts de plorar. Els nens, que tenien 4 i 5 anys, no entenien res del que passava, estaven espantats i ploraven per qualsevol cosa. La situació de la família havia arribat a un punt insostenible. Jo mateixa ja no ho podia suportar més i, sense saber on anava, vaig agafar el cotxe: volia marxar d'aquell sofriment que semblava no tenir fi. I sense adonar-me'n em vaig trobar a l'autopista, a tota velocitat, en direcció a Barcelona, fins que el clàxon d'un camió em va despertar de la meva inconsciència. Sobresaltada, vaig disminuir la velocitat amb serioses dificultats i vaig parar el cotxe. Em vaig fer un fart de plorar. Molta estona, vaig plorar, mentre em preguntava on volia anar... No ho sabia. Només sabia que volia fugir d'aquell sofriment que s'havia fet insuportable. Em

vaig sentir culpable del que hauria pogut passar, de com hauria deixat la meva família si m'hagués estrellat amb la velocitat a què anava. Al cap d'una hora o més vaig tornar a casa disposada a suportar el que m'esperava. El psiquiatre ens va aconsellar un ingrés més llarg al psiquiàtric, i li van fer TECS (teràpia electroconvulsiva), més coneguts per electroxocs. També li van administrar una nova medicació, el Leponex, que segons ens van dir no produïa efectes secundaris i que, la veritat, li va anar força bé: almenys ja podia dormir a la nit. Però calia fer quelcom més, ja que en Francesc continuava trist i solitari. L'estada al psiquiàtric era important en moments de crisi o desestabilització, però una estada massa llarga podia ser-li traumàtica, i no existia cap alternativa a la institucionalització psiquiàtrica.

En Francisco va deixar l'institut. Era evident que el fet de comparar-se amb els altres nois sense problemes el perjudicava, a banda que no es concentrava en les classes. Va començar a treballar al taller del seu pare. Feia anar un torn i ho feia força bé, però dormia poc i una gran tensió el dominava. Tenia una certa agressivitat i això feia que els operaris del taller li tinguessin un cert respecte. Fora del taller, es quedava sempre a casa i no es relacionava amb ningú. Els seus companys d'escola l'havien deixat, ja que deien que era molt despistat i avorrit, molt tímid, mol insegur... S'estava tirant enrere allò que amb tant d'esforç havíem anat aconseguint.

En certa ocasió, quan en Francesc tenia 18 anys, un psiquiatra modern ens va aconsellar que l'apartéssim de la família, ja que considerava que la protecció familiar, excessiva segons el seu parer, el perjudicava. Ens va aconsellar posar-lo en un avió en direcció a París, ja que considerava que sense la família sobreprotectora milloraria en tots els aspectes. Després d'una discussió intensa, amb proves que tal cosa no era possible, va determinar un pla

que havíem de seguir, a fi de millorar la seva autonomia, per descomptat apartant-lo dels pares. No crèiem que el pla funcionés, però vam decidir intentar-ho. Ja havíem fet tantes i tantes proves, que no venia pas d'una. El pla consistia que el nostre fill anés a viure un mes amb una família, un mes amb una altra, i així successivament fins a tres mesos. Aleshores valoraríem si la seva personalitat havia millorat pel fet d'haver-se independitzat dels pares i si s'havia fet més responsable i autosuficient.

La primera família amb la qual va anar a viure, va ser a casa de la meva germana. Vam pensar que podria funcionar perquè tenia tres fills. L'acollida va ser molt bona, però va durar molt poc. En Francisco tenia una gran inquietud que feia que no pogués estar gaire estona al mateix lloc o fent una mateixa feina. La seva tieta l'ensenyava a pintar, però se'n cansava i volia fer altres coses o anar a un altre lloc. Volia anar a la platja i al cap de poca estona ja volia tornar a casa. Els cosins feien el que podien per distreure'l, però al final es creava un malestar, i al cap d'onze dies la meva germana em va dir que havien decidit que tornés a casa nostra, ja que distorsionava l'ambient familiar de casa seva.

La segona casa on va anar a viure va ser la de la família de la germana del meu marit, que tenien quatre fills (tres nenes i un noi de la seva edat). Allà s'ho va passar més bé, ja que tenia una bona relació amb el seu cosí, però aquesta estada a la casa de la muntanya va durar només tres dies, ja que tornaven a Barcelona i allà el pis era molt petit.

El tercer intent que vam fer va ser a casa d'un oncle del meu marit, Mn. Lluís Via, una persona que li queia molt bé, a en Francisco, ja que tenia una gran afecció a buscar i trobar fòssils, i també pel fet que Mn. Lluís era professor de paleontologia. Vam pensar que possiblement el portaria a buscar fòssils, cosa que li agradaria

molt. Quan li vam explicar el consell del psiquiatre a Mn. Lluís Via, se'n va estranyar moltíssim i hi va començar a posar tota mena de dificultats, fins que va dir que no clarament.

El quart i últim intent va ser a la casa del monitor de la piscina de Vilafranca, amb la família del qual tenia molta confiança i que coneixia tota la problemàtica d'en Francisco, ja que era un dels joves que competien en natació. Aquesta va ser la sorpresa més gran de la meua vida: l'esposa del monitor de la piscina es va oferir ràpidament i de tot cor a tenir-lo un mes a casa seva, a pesar de tenir un pis petit i de tenir dues filles, no pas fills. El van cuidar, el van estimar, li organitzaven petites tasques a fi que estigués ocupat, semblava que tot estava funcionant tal com havia exposat el psiquiatra, però al cap de dues setmanes va venir a casa dient que es trobava molt malament i que a les nits no podia dormir.

L'experiment havia fracassat. En Francesc va tenir una gran recaiguda i el vam haver d'ingressar una altra vegada. Cada vegada érem més conscients que calia alguna cosa més que la medicació i l'hospital psiquiàtric: alguna solució molt pensada i ben estructurada que tingués en compte tots els pros i contres del malalt mental. Després d'aquest experiment i d'altres, sempre aconsellats per psiquiatres o psicòlegs, va ser quan el meu espòs i jo vam començar a documentar-nos tant en psiquiatria com en psicologia i a debatre tot el que trobàvem amb la intenció clara d'adaptar-ho al nostre fill.

El meu espòs va comprar llibres i més llibres tant de psicologia com de psiquiatria. No parava de llegir, d'informar-se de les diferents tipologies de malalties mentals existents, buscant similituds amb els problemes del nostre fill a fi de trobar-hi solucions o camins que poguéssim seguir. Passàvem moltes hores llegint i comentant entre tots dos les similituds dels problemes del

nostre fill amb qualsevol cas que s'hi pogués assemblejar, encara que només fos d'esquitllentes, amb la clara intenció de poder-lo ajudar. En aquells moments la nostra tristesa i la nostra impotència eren immenses.

A poc a poc vam anar estructurant un camí per a la rehabilitació del nostre fill i de tots els nois i noies que es trobessin en situacions similars. I així va anar sorgint el Primer Programa per a la Rehabilitació i Integració del jove malalt mental. Després de les experiències viscudes, observacions, encerts, desencerts, estudis, hores i hores de raonament i treball, va sorgir un bon programa que va proporcionar una certa millora i esperança, no sols per als malalts, sinó també per a les famílies.

Vam explicar tots aquests problemes d'en Francesc i les nostres observacions al psiquiatre que el portava en aquell moment, el Dr. Josep M. Costa i Molinari. Va ser una reunió llarga, en la qual es va encaminar el futur del nostre fill. Vam arribar a les següents conclusions: era important que estigués ocupat, és a dir, que treballés i que es relacionés amb altres joves, nois i noies que tinguessin els mateixos problemes, que tinguessin atenció psicològica i psiquiàtrica. És a dir, calia buscar-li un centre especial per a joves amb malaltia mental. Vam preguntar al doctor on era aquest centre i ens va contestar que no existia, però hi va afegir: «Tenint en compte tot el que vostès han fet, la voluntat i l'interès que demostren, tal vegada podrien crear-lo, tal vegada podrien iniciar el que seria el primer centre de dia a Barcelona per a persones amb malalties mentals. No cal dir que jo els ajudaria i els faria costat en tot el que estigués a les meves mans, però una labor tan gran com aquesta l'han de fer els pares, o bé una associació.»

En aquell moment vaig comprendre que havia arribat l'hora d'aprofitar aquella empena que jo tenia, aquella necessitat de fer quelcom més que la feina del dia a

dia. I, espantada però encoratjada, vaig començar, no a fer un negoci, com tantes vegades havia somiat abans, sinó a fer quelcom més important: ajudar el nostre fill i tots els joves que es trobessin en una situació semblant. Era un repte difícil, però el vaig convertir en la meua empresa. Des del primer moment el meu espòs va ser al meu costat, pensant i elaborant plans. Ell en va ser el cervell, jo el braç executor.

Al cap de quinze dies jo feia una carta a *La Vanguardia*, explicant-hi la problemàtica del nostre fill i la possible solució, a fi que aquells pares que es trobessin en la mateixa situació o en una de semblant, ens reunís-sim per crear una associació. Van escriure 22 famílies i van començar les reunions, els innumerables tràmits, la presentació del estatuts al Govern Civil... I el 5 d'octubre de 1979 va quedar constituïda l'«Asociación para la Rehabilitación del Enfermo Psíquico», que vam abreujar amb les sigles AREP. Aleshores tot es feia en castellà, encara, sobretot si, com era el cas, calia registrar-ho al *Gobierno Civil*. Va ser difícil de trobar un local per a l'Associació. Per fi l'Associació Catòlica del passatge Mercader de Barcelona, molt amablement, ens va cedir una sala per a les reunions. Aviat es va decidir de buscar un local per iniciar les activitats de centre de dia o centre de rehabilitació. Això encara va ser més difícil. Recordo que vam realitzar més de cent entrevistes a entitats d'allò més diverses: organismes oficials, personalitats polítiques i religioses, entitats socials i financeres, i també a particulars. En principi tot eren elogis a l'obra que volíem dur a terme, però de seguida venien els peròs i la resposta sempre acabava sent la mateixa o molt semblant: «Hem analitzat la seva petició i la comissió ha determinat que no és possible facilitar-los...» De vegades era que el local no reunia les condicions, de vegades que l'entitat no tenia experiència en aquest camp i no

era el moment oportú per iniciar noves vies... És a dir, negatives i més negatives. Si no ho recordo malament van ser 112 negatives. A l'entrevista que feia la 113 va ser a Càritas Diocesana de Barcelona. Després de tantes negatives, jo estava tan desmoralitzada i deprimida que se'm va fer un nus a la gola i no vaig poder parlar: tenia por que si obria la boca faria una explosió de plors. El director de Càritas va comprendre la situació i em va donar un full de paper perquè escrigués el que em passava. Vaig escriure que cercàvem un local per crear un centre per donar ajuda a joves amb malaltia mental, ja que a Catalunya no n'hi havia, i que nosaltres com a pares estàvem disposats a començar sota la direcció del Dr. Josep M. Costa i Molinari, però que per poder-ho fer calia que algú confiés en nosaltres i en l'obra que volíem dur a terme i que ens cedissin un local. També hi vaig escriure que havíem tingut més de cent negatives i que estàvem una mica desesperats. Es va fer càrrec de la situació i, veient que jo personalment estava al límit de les meves forces, va fer una trucada telefònica i quan la va haver fet em va assegurar que al cap de quinze dies tindríem un local adequat per començar la nostra obra: obrir el primer centre de rehabilitació a Barcelona per a joves amb malaltia mental, que seria el primer a Catalunya! No m'ho podia creure, però va ser cert. Seguint les seves instruccions, em vaig dirigir al Convent de les Religioses de Jesús i Maria del passeig de Sant Gervasi número 15. Em va rebre la mare superiora, una monja asturiana molt jove i molt agradable. En el gran pati del col·legi hi havia un edifici que anomenaven *la Escuelita*: era el nostre local. Em va semblar meravellós. Ens hi van posar taules i cadires i una gran pissarra. A l'habitació més petita hi posaríem una taula per a les visites del psiquiatre. També podíem utilitzar les instal·lacions del pati sempre que estiguessin lliures.

**CREACIÓ DE SERVEIS:
PRIMERA UBICACIÓ
(El primer centre de rehabilitació
psicosociolaboral per a joves
amb malaltia mental)**

Ja disposàvem d'un espai per iniciar el funcionament del Centre, ja podíem intentar una alternativa a la institucionalització psiquiàtrica. El Centre va començar a funcionar a primers de febrer de 1980, amb 2 nois. El mes següent n'eren 6 i, al cap de dos mesos ja n'eren 22.

L'alternativa a la institucionalització psiquiàtrica havia de tenir en compte l'atenció integral del malalt mental crònic, a fi de complementar el tractament farmacològic per aconseguir un millorament en el funcionament personal i social.

Primerament, els ensenyàvem a conèixer la sistematologia de la seva malaltia, a fi que poguessin prevenir les recaigudes i acceptar millor la medicació. Des de bon començament vam preparar un programa d'activitats per millorar les seves capacitats i habilitats socials i laborals. Vam establir teràpies familiars i la programació d'activitats en la comunitat per tal de millorar la integració. Amb aquests objectius, vam elaborar un primer programa de rehabilitació psicosocial integral, que comprenia els següents apartats:

- Teràpia individual
- Teràpia grupal
- Reeduació cognitiva
- Reeduació d'hàbits
- Iniciació a la Formació Professional de Fusteria
- Labor teràpia
- Psicoeducació de la malaltia mental
- Tècniques de relació
- Dramatització
- Activitats d'inserció a la comunitat

En aquesta primera fase, el centre de dia o centre de rehabilitació només comptava amb personal voluntari: un psiquiatra director tècnic, psicòlegs i monitors de fusteria.

Vaig portar de casa la taula de ping-pong i tot el material didàctic que ens podia servir. Vam comprar una màquina caladora per fer treballs de marqueteria i pintures per decorar-los, quatre bancs i eines per fer classes de fusteria, i així treballar l'atenció i les habilitats manuals. També teníem classes de dibuix i pintura artística, a més d'un programa ben elaborat en el qual treballàvem els dèficits cognitius.

Mitjançant diversos materials didàctics, treballàvem i donàvem una especial importància al raonament, a l'atenció i a la memòria. Una de les ofertes de la mare superiora era que quan les noies del Col·legi de Jesús i Maria eren a classe, els joves de l'AREP podien gaudir de totes les instal·lacions esportives, però quan les seves noies sortien al pati, havíem de tenir els nostres atesos ben controlats, és a dir, tancar la porta de *La Escuelita*. Nosaltres vam complir la norma i les monges, i més concretament la germana Mercè Roig, no solament ens va tractar amb estimació i ens van proporcionar materials i tot allò que ens feia falta, sinó que ens va ajudar en tot el que podia quasi diàriament. A l'hora del descans, per exemple, la germana Mercè venia i jugava a ping-pong amb els nostres usuaris, els parlava amb naturalitat de la seva vida abans de fer-se monja i això els divertia i es guanyava la seva simpatia.

Jo els diumenges programava les activitats de la setmana: buscava materials diversos per fer interessants i innovadores les activitats, que alternaríem amb les esportives: bàsquet, tennis o futbol.

Aquest primer centre de rehabilitació, que més tard en dirien centre de dia, estava funcionant molt bé. El doctor Jesús Sánchez de la Vega del psiquiàtric de Martorell, que ens havia enviat pacients, en va valorar molt la millora i ens va encoratjar a continuar endavant. També ens va enviar pacients el doctor Enrique Álvarez Martínez, de l'Hospital de Sant Pau, que de seguida va creure en el programa que elaboràvem i en la nostra bona voluntat.

Els primers mesos van ser els més difícils: no hi havia personal format, els voluntaris duraven poc, en bona part perquè no podien controlar els atesos. En va ser una excepció la germana del meu marit, que va venir

Teràpia de grup

Teràpia individual

tot un any a donar classes de dibuix al carbó, de peces al natural, i que no sols captava l'atenció dels nois atesos, sinó que els feia passar una estona agradable.

En aquell moment el meu marit i jo vam decidir que ja era hora que deixés l'oficina del taller i que treballés al Centre com a voluntària, però amb una dedicació màxima. I així ho vaig fer. L'experiència que havia fet a l'escola de Vilobí, juntament amb al coneixement que tenia de 19 anys de tenir cura del meu fill, em van servir de molt. Jo no sols dirigia, sinó que compartia totes les activitats amb els assistits, inclosos els esports que dominava prou bé, i ells m'acceptaven com una més al grup, si bé amb respecte. A mesura que entraven més joves al Centre, va caldre més personal, monitors i psicòlegs per a la teràpia individual i la de grup, per la qual cosa el psiquiatre ens va enviar voluntaris que havien acabat la carrera, amb molta voluntat però sense experiència, cosa que va fer que al principi dirigís personalment les teràpies de grup durant uns dies, a fi que anessin agafant confiança. Al començament m'ho veia com a molt pesat ja que havia de fer 120 quilòmetres diaris, i a casa quedaven dues criatures de 7 i 8 anys que em necessitaven, però el meu espòs em va demanar que fes un esforç i que durant una temporada hi estigués al capdavant dirigint i ensenyat el personal voluntari. A la nit, el meu marit i jo parlàvem dels avenços i de les dificultats que anaven sorgint en la tasca rehabilitadora. Ell s'havia documentat molt per poder parlar amb els psiquiatres a fi d'ajudar el seu fill i era la persona que sempre tenia recursos, que sempre em donava idees i, sobretot, que sempre m'animava i em deia «tu ho pots fer!». Em vaig lliurar en cos i ànima a la tasca i vaig passar moltes hores amb els atesos, al davant de qualsevol activitat: lúdica, mental, didàctica, esportiva... fins al punt que no trobava l'hora de plegar. La jornada durava des de les 9 del matí fins a les 8 del ves-

pre. Aquesta jornada tan llarga era perquè els pares deien que si arribaven més aviat a casa produïen malestar, mentre que si arribaven més tard, els donaven el sopar amb el medicament i ja anaven a dormir, i no hi havia problemes a la llar. Jo ho comprenia i ho acceptava. El meu espòs em va dir que exagerava la dedicació, però jo no podia parar: els joves atesos es veien més feliços, els pares agraïts i els psiquiatres que els tractaven i ens els havien confiat en certificaven la milloria i la necessitat de la creació oficial d'aquests centres, cosa que era un pas molt important. Per això no podia afluixar la meva dedicació i molts dies no arribava a les vuit, sinó que ho feia a quarts de deu del vespre. Un dia el meu espòs em va telefonar que anés a casa de seguida. En arribar-hi, la mare estava plorant: feia tres anys que sofria esclerosi mielotròfica, per la qual cosa quasi no podia caminar. Havia caigut i havia estat moltes hores sola, sense poder-se aixecar. La vaig abraçar i li vaig dir que no la deixaria més. Aquella nit la mare va estar hores pensant en el que li havia dit i, l'endemà al matí, em va agafar pel braç i amb aquella veu que quasi no se l'entenia, però amb la seva energia de sempre, em va dir: «No! En Francisco, en Francisco! Vés a Barcelona, que primer és en Francisco!» La vaig abraçar amb llàgrimes als ulls. Li vam posar una dona i vaig continuar anant a Barcelona, si bé amb el sentiment que abandonava la meva mare que tant havia fet i que tant significava per a mi; però era cert, en aquells moments primer era en Francisco.

Estàvem molt contents que en Francisco tingués uns companys i unes activitats que omplien la seva vida, si bé tant per a ell com per a mi el preu resultava molt car, ja que ens havíem de desplaçar diàriament des de Vilafranca fins a Barcelona. A més, en Francesc en el trajecte es marejava molt i, per tot plegat, vam decidir de llogar un pis a Barcelona, que va compartir amb dos

joves més que també eren de comarques: sense adonar-nos-en havíem creat el primer pis tutelat per a joves amb malaltia mental. A partir d'aquell moment es va iniciar la recerca exhaustiva de pisos cedits per estaments oficials, però no va donar resultat. Es van buscar pisos cedits per familiars, cosa que sí que va donar resultats i aviat vam disposar de dos pisos tutelats. La finalitat terapèutica d'aquests pisos era:

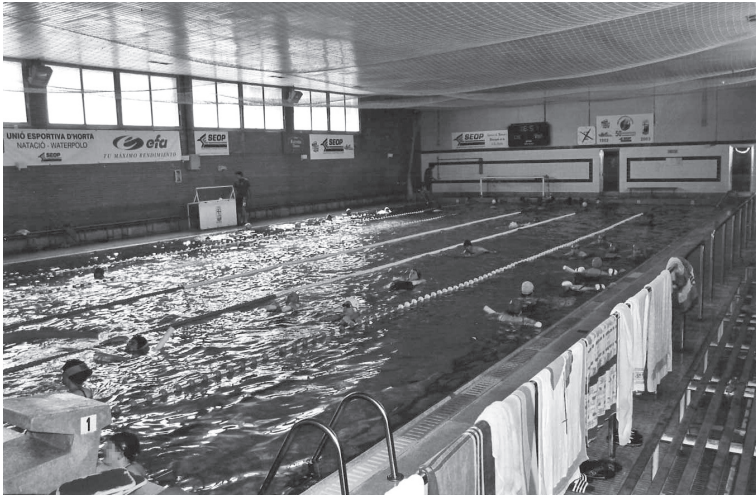
- a. Millorar el grau d'integració social
- b. Millorar l'autonomia, la independència i la presa de decisions
- c. Activar i desenvolupar els recursos i capacitats personals
- d. Afavorir el benestar emocional
- e. Treballar les relacions interpersonals
- f. Millorar indirectament la dinàmica familiar

La dinàmica d'aquests pisos era controlada per un psicòleg que els visitava a dies alterns i que acompanyava els residents en sortir del centre.

A banda del psiquiatre que venia al centre a fer visita cada setmana, ja disposàvem de dos monitors de taller i dos psicòlegs, voluntaris tots, els primers anys, i una professora de dibuix també voluntària, que com ja he dit era la germana del meu marit, la senyora Carme Via. Jo, com a directora, dirigia i supervisava totes les activitats, si bé continuava participant en totes, suplint el personal voluntari quan no podia venir.

Assistents, pares i equip tècnic estàvem molt contents del funcionament del Centre, així com dels resultats, però jo començava a preocupar-me, tot recordant la condició que m'havia posat la mare superiora del Convent de Jesús i Maria, que havia cedit aquest espai a l'Associació sota la meva responsabilitat per un període

Fer créixer un riu al desert

Natació i activitats artístiques

d'un any, a fi que durant aquest temps poguéssim demostrar l'eficàcia i la necessitat de la creació de centres de dia per a persones amb malaltia mental.

Aviat faria un any que érem a Jesús i Maria i la necessitat d'un local propi cada vegada es feia més peremptòria. Disposàvem de set certificats de psiquiatres de diversos hospitals psiquiàtrics que avalaven no solament el treball del nostre centre, sinó la necessitat de creació de centres de dia, ja que s'havia pogut constatar el millorament dels joves atesos en aquest tipus de serveis. On podíem anar a demanar un local que no haguéssim anat ja? Psiquiatria depenia de la Diputació, però ni la Diputació ni l'Ajuntament de Barcelona ens havien prestat cap atenció. A la televisió havia sentit que el Ministeri de Sanitat concedia unes ajudes per a finalitats similars. Gràcies a la senyora de Trias Fargas vaig aconseguir una entrevista amb el ministre de Sanitat, l'Il·lustríssim Senyor Don José-Ramon Caso Garcia, del govern d'Adolfo Suárez. Anava ben preparada, amb els certificats dels psiquiatres i amb informes que havíem preparat a consciència. En principi l'entrevista va ser correcta si bé una mica distant, ja que ben aviat va deixar clar que no podien cobrir totes les necessitats. Per un moment vaig sentir que tot estava perdut. Jo només pensava que havíem de deixar el local, que en depenien 22 joves que marxaven força bé, i que aquest podria ser l'inici de la creació d'altres centres. En un moment de desesperació recordo que vaig dir: *«¡Bien hacía Hitler, que a los enfermos mentales les despiojaba en las cámaras de gas, por lo menos acababan de sufrir!»* De seguida em vaig adonar que l'havia ferit, que li havia faltat al respecte, i vaig començar a tremolar de por, d'angoixa... El ministre em va mirar amb un aire que em va semblar comprensiu, i es va quedar pensant. Després va cridar la seva secretària i li va redactar un comunicat pel qual concedia a la nostra As-

sociació el 75 % del cost de l'edifici del carrer Lleó XIII núm. 21 de Barcelona, que era el lloc triat, per qüestió de preus, entre molts edificis que es van mirar per part de la Junta Directiva. Si m'hi hagués atrevit, li hauria fet un petó. Amb tot el meu agraïment, vaig agafar el document i vaig baixar els graons de l'escalinata del Ministeri de quatre en quatre, i amb el primer avió vaig anar cap a Barcelona per comunicar-ho als membres de la Junta Directiva de l'Associació, de la qual el meu espòs era el president. Si bé la Junta Directiva estava constituïda per set membres, jo era la que feia la majoria de les gestions oficials, ja que pel fet de tractar contínuament amb joves amb malaltia mental era la persona que tenia més arguments per exposar la situació real i greu d'unes persones que eren ignorades i marginades, a fi de reclamar els serveis i ajudes que calien per a un centre de rehabilitació, ja que en aquells moments Sanitat no disposava d'altre recurs que els hospitals psiquiàtrics, i nosaltres demostràvem que una vegada estabilitzat el brot de la malaltia, en un centre de dia no sols podien tenir una qualitat de vida més bona, sinó que milloraven considerablement, tenien menys recaigudes i les famílies se sentien alleugerides del sofriment que produeix tenir un fill malalt mental tot el dia a casa, amb una desesperació que acaba desestabilitzant tota la família.

**CREACIÓ DE SERVEIS:
SEGONA UBICACIÓ**
**(Centre de rehabilitació psicosociolaboral
per a joves amb malaltia mental)**

El trasllat al carrer Lleó XIII, 21, amb les pertinences que les religioses de Jesús i Maria ens havien donat, el vam fer els mateixos usuaris i monitors a peu, ja que era relativament a prop i no teníem diners per fer un trasllat. Es tractava d'una torre modernista, amb preciosos vitralls multicolors. A l'entrada de la finca hi havia un jardí molt ben cuidat amb gespa, rosers, arbres fruiters i un petit estany amb peixos vermells. Al fons a la dreta, dos gronxadors i una delicada glorieta. A mà dreta, un espaiós garatge per a tres cotxes. Era una torre senyorial, però poc pràctica per a les nostres activitats, si bé era l'edifici més barat que havíem trobat. A la planta baixa hi havia

un preciós rebedor que donava a una gran habitació que seria el despatx de direcció, el meu despatx. Una petita habitació que vam utilitzar com a oficina, una gran sala que vam dedicar a menjador, a sala d'actes diversos —i a gimnàs i tot quan plovia—, també hi havia una espaiosa cuina molt antiga i un lavabo. Al primer pis hi trobàvem un magnífic distribuïdor que donava a quatre habitacions i a un ampli bany. Al segon pis hi havia una habitació molt gran que anteriorment havia servit per planxar i cosir, i una de més petita que segurament era per al servei de la casa. També hi havia un bany, un safareig i dues esplèndides terrasses per estendre-hi la roba.

Una vegada instal·lats, vam ampliar el garatge i el vam convertir en un taller de fusteria amb una màquina universal, una serra cinta, una escairadora, una copiadora i altres màquines que sobre la demanda de feines es van anar comprant, amb subvencions diverses, sobretot de la Fundació Maria Francesca de Roviralta.

Al final del jardí, hi vam construir una aula per a formació de fusteria i una gran sala per al taller d'enquadernació de llibres. Això va significar haver de suprimir els gronxadors i la glorieta, com també alguns arbres fruiters. Amb el temps, la gespa es va anar perdent ja que al jardí s'hi feien taules de gimnàstica.

De les quatre habitacions del primer pis, en vam fer tres aules de reeducació amb dotze pupitres a cada una. La quarta es va convertir en dos despatxos, l'un per al psiquiatre i l'altre per als psicòlegs, el masculí i el femení, que l'utilitzaven a dies alterns en les teràpies individuals.

En el segon pis es feien les classes de labors i diversos treballs manuals. També s'hi feien les teràpies familiars i els grups d'autoajuda. L'habitació més petita es va reservar com a sala de relaxació per si algun atès es trobava malament.

Pel que fa a les activitats esportives, majoritàriament les realitzàvem en el gimnàs del Col·legi Lleó XIII, situat davant de la nostra torre. La natació es feia a la Piscina de Can Caralleu, així com el tennis.

En el despatx, jo treballava en l'elaboració del programa general amb les modificacions adients en cada moment, en la confecció de fitxes de treball per a la reeducació dels atesos, en la normativa i els horaris per als educadors, monitors i psicòlegs, en la normativa general de centre de dia, dels tallers i de l'esplai, així com en la supervisió de totes les activitats. També confeccionava els menús per al càtering i en controlava la qualitat del menjar. Hi atenia les visites de les persones que es dirigien a la nostra associació demanant orientació, o per ser ateses elles mateixes, o perquè atenguéssim algun fill. Quan una persona amb malaltia mental sol·licitava ser atesa pel nostre centre, li concertava dia i hora per al nostre psiquiatre, que m'havia de donar la conformitat per poder-lo acceptar.

Com que disposàvem de més espai, el programa del centre de rehabilitació s'havia ampliat favorablement i havia quedat així:

- Programa individual de rehabilitació
- Seguiment psicològic mitjançant teràpies individuals i de grup
- Reeducació de dèficits cognitius
- Reeducació d'hàbits
- Formació Professional especialitzada en les branques de fusteria i enquadernació
- Laborteràpia (serigrafia amb marqueteria)
- Aprenentatge de tècniques de relació. Aquest aspecte tenia especial importància, ja que els aspectes vinculats a les relacions personals sempre s'han considerat prioritaris.

- Psicoeducació de la malaltia mental
- Musicoteràpia, amb el seu ampli ventall
- Teràpia familiar: l'Escola de Famílies i Grups d'Ajuda Mútua
- Escenoteràpia i dramatització
- Activitats d'inserció comunitària variades, que comprenien:
 - a. Sortides culturals i recreatives per la ciutat de Barcelona, durant la setmana
 - b. Visites a diferents indrets del nostre país els diumenges
 - c. Estades de 4 o 5 dies, coincidint amb el cap d'any o la Setmana Santa habitualment, en albergs de la Generalitat de Catalunya
 - d. Estada de quinze dies, durant el mes d'agost, en albergs o cases de colònies, prioritàriament als Pirineus
 - e. Sortida de primavera, d'una setmana, sempre el mes de maig, a algun indret de Catalunya o a l'estranger. Cal destacar la visita a Roma i al Vaticà, com també la visita al Parlament d'Estrasburg, on ens van rebre amb gran amabilitat i van demostrar admiració per la nostra obra. Així mateix, cal ressenyar que per a aquestes sortides i excursions aconseguíem subvencions diverses i entrades gratuïtes per als nostres atesos.

A l'hora del dinar jo sempre estava al menjador, controlant que els assistents prenguessin la medicació i que mengessin, ja que alguns malalts no menjaven i llençaven el dinar. Una de les activitats que més m'agrada era fer la suplència d'algun educador quan es tractava de pocs dies, perquè la meua il·lusió era aconseguir que els atesos participessin i com que les meves

Formació de fusteria

Formació d'enquadrernació

classes eren molt actives, ho aconseguia. Buscava temes en què s'haguessin d'aixecar del pupitre per senyalitzar un mapa, per exemple, i per veure-ho millor s'aixecaven tots, i tothom volia ser el primer a senyalitzar o a contestar. Estava ben demostrat que si les classes eren actives i atractives, els atesos hi posaven més interès, no s'adormien i s'aconseguia més participació. Si no era així, acabaven posant el cap sobre la taula sense fer cas de l'educador. També feia el mateix en les meves suplències en la gimnàstica o l'aeròbic. Està ben demostrat que si un monitor actua amb dinamisme i simpatia, els atesos responen més i s'ho passen més bé. Aquesta va ser una de les meves tasques: la formació del personal, que tenia moltes coses agradables, però per altra banda també n'hi havia de desagradables, ja que quan un empleat no servia, era jo la que l'havia d'acomiar.

L'estada al carrer Lleó XIII va ser molt dura, sobretot per problemes monetaris, però també per ànsies de poder. No disposàvem de subvencions oficials, només de petites ajudes voluntàries dels pares o dels familiars. El personal de l'equip tècnic que en principi havia entrat com a voluntari on en pràctiques va començar a cobrar segons els diners que havíem recaptat dels pares, i per tant no rebien un sou, sinó una gratificació. Ben aviat vam tenir denúncies a la Seguretat Social. Com que no podíem contractar un advocat, em presentava jo al jutge per explicar-li la nostra situació, però no sempre se'ns feia cas. Per altra banda, com que el centre funcionava bé i començava a tenir cert prestigi, algunes persones de l'equip tècnic n'ambicionaven la direcció i em van començar a proposar que em retirés. Precisament en aquestes persones jo no hi veia pas la mateixa voluntat de treball que jo ni la dedicació exhaustiva, cosa que vaig poder comprovar quan vaig estar de baixa per un estat gripal molt fort: en reincorporar-me de nou a la fei-

na em vaig trobar que s'havien suprimit les sortides de caps de setmana, que en comptes de plegar a les 7 de la tarda es plegava a les 5, que dos assistents havien deixat el centre, per la qual cosa em vaig veure obligada a acomiadar-los. Si no hagués actuat així la situació s'hauria anat deteriorant. Com més problemes tenia, més hores hi treballava, fins al punt que hi vaig anar els diumenges i tot. El meu marit m'hi acompanyava, els diumenges, per orientar-me en tot el que em feia falta, sobretot amb la comptabilitat, perquè ens vam haver d'adaptar al Pla Comptable de la Generalitat de Catalunya.

Els diumenges, com que en Francisco solia ser de sortida amb el grup d'esplai de l'AREP, hi anàvem tots: el meu marit i els fills petits, en Mateu i en Xavier. Els nens feien els deures i jugaven al jardí, mentre que el meu marit i jo revisàvem la comptabilitat o refèiem tots els treballs del taller d'enquadrernació, ja que els alumnes tenien poca formació i una malaltia important que no els deixava concentrar, i per aquest motiu feien molts errors, que nosaltres reparàvem a fi que no perdessin la confiança en què podien fer aquella feina. El meu marit també va construir un aparell que els facilitava la col·locació de les lletres per poder daurar el lloc dels llibres, cosa que ens havia portat molts problemes. En canvi, amb el nou instrument les mateixes noies dauraven perfectament. Treballar els diumenges es va fer imprescindible perquè cada vegada hi havia més coses per millorar, però cada vegada tot funcionava millor. Gràcies a aquesta dedicació, el centre de rehabilitació AREP donava una atenció i una dedicació molt acurades i la psiquiatria oficial donava suport al seu treball. Això ens va donar forces per cercar un espai més gran per fer més activitats i en més bones condicions. També, i sobretot, ens va donar forces per obtenir el permís per fer aquestes activitats, que no teníem perquè estàvem ubicats en

Sortides curtes amb tendes d'acampada

Sortides llargues a albergs o hotels

una zona residencial, i per això no podíem sol·licitar la llicència d'activitats, sense la qual l'Ajuntament ens va avisar que hauríem de tancar el taller de fusteria, el d'enquadrernació i el de retractilats.

Ens vam dirigir a l'Ajuntament per cercar un solar per construir un centre més gran, o un local municipal sense ús on es pogués tenir la llicència municipal. Al cap de tres anys i moltes entrevistes, vam desistir-ne perquè vèiem que no hi havia res a fer i que no ens ajudarien en res. També ens vam dirigir a la Generalitat, on ens va rebre el conseller de Benestar Social i Família, el senyor Antoni Comes. Ens va rebre amablement i ens va dir que comprenia la necessitat de creació d'aquest servei, que estudiaria la possibilitat de cercar un edifici sense us o bé un solar.

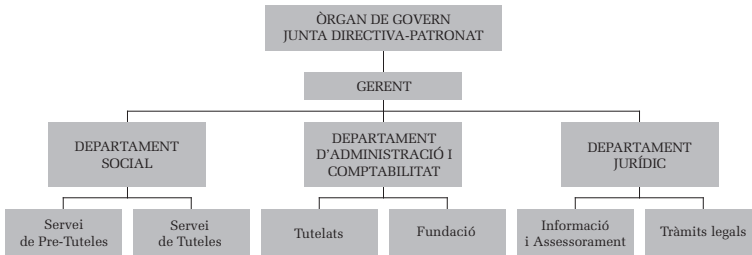
En aquell temps jo anava tot sovint a Madrid com a representant de Catalunya a les reunions de la Confederación Española de Agrupaciones de Familiares y Personas con Enfermedad Mental (FEAFES), ja que formava part del Comitè Consultiu. Aprofitant un dels viatges vaig visitar l'Obra Social de la Fundación ONCE per sol·licitar ajut per a la construcció d'un centre de rehabilitació per a joves malalts mentals, ja que el que teníem era insuficient (estàvem atenent 82 joves en un local previst per a 22) i no disposava de la llicència municipal. Vaig exposar tota la nostra labor i vaig presentar els documents dels directors dels hospitals psiquiàtrics —que no solament lloaven el nostre treball, sinó que també hi feien constar la necessitat d'aquest tipus de centres. El senyor Miquel González Gadea m'escoltava amb interès i al final em va preguntar on teníem el solar o finca per construir el centre. En saber que no disposàvem de res, només de la voluntat de fer-lo, el senyor González Gadea es va quedar pensant, i després va aconsellar que ens constituíssim en fundació, ja que

possiblement ens seria més fàcil d'aconseguir ajuda, perquè una fundació dona més garanties de solvència. També va dir que quan tinguéssim el solar, els plànols i els permisos d'obres tornéssim a visitar-lo. Em va agafar la mà i me la va estrènyer molt fort. Aleshores em va donar ànims per continuar lluitant i va augurar que ho aconseguiríem.

En la següent Assemblea General de l'Associació es va parlar de la dinàmica del centre de dia, així com dels problemes dels tallers a causa de la seva ubicació. Es va parlar de les gestions realitzades a fi de poder construir un nou edifici i de la importància de constituir-nos en fundació. Després d'un ampli debat, uns pares van manifestar la seva preocupació pel futur del seu fill i van recolzar la proposta de constituir-nos en fundació, ja que a banda de donar més prestigi a la nostra obra, la fundació podria ocupar-se de la tutela dels nostres fills el dia que els pares faltessin. La proposta d'aquests pares va tenir l'aplaudiment de la sala i es va acordar de fer els passos per constituir-nos en fundació. També se'n va acordar el nom: Fundació Via-Guasp, en reconeixement al treball desinteressat que des de feia anys fèiem com a pares.

L'AREP continuaria fent la seva labor de centre de dia, els tallers d'enquadrernació, fusteria i manipulats, així com els pisos tutelats i l'Esplai AREP. L'any 1989 va quedar constituïda la Fundació Via-Guasp, amb les següents activitats entre els seus objectius:

- a. La defensa dels drets i la dignitat de la persona amb malaltia mental
- b. L'assessorament i la tramitació de la incapacitat, la tutela i la curatela quan sigui necessari, així com la titularitat i exercici, si escau, de tot el que s'ha esmentat anteriorment

Organigrama de la Fundació Via-Guasp

- c. Orientació i assessorament per tramitacions diverses amb relació a diferents pensions que tingui dret a percebre el malalt psíquic
- d. Orientació en situacions crítiques derivades de la gravetat del trastorn mental, especialment en famílies desestructurades que necessiten no sols un suport sinó també actuacions que resolguin la situació conflictiva en què es troben
- e. La sensibilització de la societat i de l'Administració pública en aquesta qüestió
- f. La informació a tots els nivells sobre els mitjans terapèutics i assistencials per al malalt psíquic
- g. La creació de centres i serveis de tot tipus, destinats a la promoció dels esmentats drets del malalt psíquic

Jo vaig continuar a la direcció del centre de dia, tallers i pisos tutelats, però també vaig col·laborar en la recerca d'un espai més gran per fer més activitats i en millors condicions. Novament ens vam dirigir a l'Ajuntament de Barcelona per demanar un solar o bé algun local municipal sense ús. Van ser tres anys més de gestions i entrevistes i vam haver-ho de deixar córrer de nou, en veure que no hi havia res a fer. Vam tornar a recórrer

a la Generalitat i de nou ens va rebre l'Honorable Senyor Antoni Comes, conseller de Benestar Social i Família, que molt amablement ens va dir que comprenia la necessitat de creació d'aquest servei, que pensava en nosaltres i que faria tot el possible.

Al cap de tres anys i de moltes visites, per fi el conseller Comes ens va concedir una finca al passeig Maragall que tenia la qualificació de Zona de Serveis Socials, en què hi havia una torre familiar en un cert bon estat i un pati magnífic prou gran per a la construcció del centre de rehabilitació (centre de dia i tallers especials de treball).

De nou vaig anar a la Fundació ONCE a Madrid, però aquesta vegada amb l'escriptura del solar, els plànols i el permís d'obres. El senyor Miquel González Gadea, després de diverses entrevistes, em va comentar que ho presentaria al patronat de l'Obra Social de la Fundació ONCE. Al cap d'uns mesos, vam rebre la comunicació que ens concedien 60 milions de pessetes i vam començar les obres immediatament sota el seu control. Per a l'any següent, ens van concedir 40 milions de pessetes més, si bé no en teníem prou per acabar les obres, ja que es tractava d'una edificació de 6 plantes. La Generalitat ens havia concedit la finca (un gran solar amb una edificació) a base d'una subvenció anual durant cinc anys, per la qual cosa de moment no els podíem demanar res més. Vaig pensar que potser a Madrid, tenint en compte l'envergadura de l'obra, el Ministeri de Treball i Assumptes Socials ens hi ajudaria. Ens vam mobilitzar i vam demanar la col·laboració del diputat senyor Miquel Roca Junyent, que coneixia molt bé la nostra obra perquè havia visitat el centre de rehabilitació al carrer Lleó XIII i ens havia felicitat per la nostra labor. Es va fer ressò de la nostra situació i ens va preparar una entrevista amb la senyora Teresa Mogín, directora general d'Acció Social,

el Menor i la Família del Ministeri de Treball i Assumptes Socials, que ens van rebre amb molta amabilitat. Després d'exposar àmpliament la nostra labor envers el malalt mental i el recolzament de la psiquiatria catalana, li vam mostrar diverses fotografies del nou centre i li vam dir que ens faltava ajuda per finalitzar-ho. Finalment, no tan sols ens van ajudar a acabar les obres, sinó que van assistir a la inauguració.

**CREACIÓ DE SERVEIS:
TERCERA UBICACIÓ**
**(Inauguració del centre de dia
i dels centres especials de treball
de Sant Andreu, al Passeig Maragall 124
de Barcelona)**

Veure la construcció finalitzada de la finca del passeig Maragall número 124 va significar per a mi haver fet un gran pas endavant en el futur del joves malalts mentals. Ja teníem llicència fiscal per a les activitats de fusteria, d'enquadrernació i de retractilats. No tots el assistents podien portar el mateix ritme de treball, alguns seguien més temps en les activitats pròpies de centre de rehabilitació o centre de dia, però al voltant de 30 podrien

ser donats d'alta en el Centre Especial de Treball, la qual cosa faria créixer la seva autoestima i la de la societat.

Amb tot, una certa tristesa aclaparava la meua ànima: el meu espòs mai va estar d'acord de fer un centre més gran perquè sempre deia que en Francesc, el nostre fill, s'havia adaptat molt bé al centre del carrer Lleó XIII, que tenia un aire familiar, i que en un centre massa gran amb activitat productiva s'atabalaria i ho perdria tot. Jo sabia que tenia raó —ell sempre tenia raó—, però no podia deixar de pensar en tots els nois i noies que podien treballar, però que per culpa de no tenir llicència no podien ser declarats al Centre Especial de Treball i, en conseqüència, no podien ser donats d'alta a la Seguretat Social. Així és que, entre alegria, tristesa i dolor es va inaugurar el nou Centre AREP al passeig Maragall 124, amb llicència oficial d'activitats i tota la documentació prevista. Van inaugurar l'edifici el meu marit, el senyor Francesc Via, president de la Fundació Via-Guasp, el senyor Salvador Doy, subdirector del Servei Català de la Salut, la senyora Teresa Mogín, directora general d'Acció Social, el Menor i la Família del Ministeri de Treball i Assumptes Socials, l'Honorable Senyor Antoni Comes, conseller de Benestar Social i Família de la Generalitat de Catalunya, el senyor Pere Badia, conseller territorial de la Fundació ONCE, la senyora Joana Guasp, vocal de la Fundació Via-Guasp i fundadora i directora del Centre de Dia AREP, i el senyor Aureli Bisbe, vocal de la Fundació Via-Guasp.

El president de la Fundació, Francesc Via va dirigir unes paraules de bons desitjos per a tota la joventut que es beneficiaria dels serveis d'aquell magnífic edifici. Tot seguit, vam anar a visitar les diverses dependències de les sis plantes de l'edifici i, dirigint-se a mi, em va felicitar sorprès pel fet que sense la seva ajuda jo hagués pogut dissenyar i organitzar amb tanta eficiència tot

aquell conjunt d'espais i d'activitats, que també van ser elogiats per tots els assistents. Abans de començar el recorregut, els vaig fer notar que en el disseny de l'edifici s'havia tingut en compte la seguretat dels joves atesos, a causa del risc comporta llur malaltia. Així, per exemple, es va construir la gran escalinata sense ull o espai lliure al mig, o a les finestres dels quatre pisos s'hi van instal·lar reixes —però no reixes de presó, sinó d'acer inoxidable d'alta qualitat i de forma decorativa. La quarta planta es va utilitzar com a sala inaugural i s'hi van disposar 450 cadires. Era una sala polivalent, destinada sobretot a conferències diverses de psiquiatres, psicòlegs, advocats, etc., si bé habitualment la meitat de la sala era utilitzada com a menjador amb 17 taules de sis places cada una. Per això a la planta també hi havia la cuina, així com dos grans banys.

Al tercer pis hi havia les oficines, el despatx de direcció —o sigui el meu despatx—, el despatx d'administració, el despatx de la secretària de direcció, que era una usuària amb salut mental, quatre despatxos per als psicòlegs i un despatx per al psiquiatre. Al fons d'aquesta planta hi havia una sala allargada per a 24 persones, on es duïen a terme l'Escola de Famílies i els Grups d'autoajuda, activitats molt valorades pels pares. En l'Escola de Famílies es donava una formació als pares o familiars directes, en què es parlava sobre la malaltia mental, com tractar el fill en situació de crisi, de la nostra actitud, de com es coneix que s'acosta una recaiguda o pròdrom, de com actuar en aquests moments, etc. Mentre que els grups d'autoajuda eren reunions de pares o familiars en què, amb un cert ordre, uns pares exposaven el seu problema i la seva situació familiar i la resta del grup explica com creu que s'ha d'actuar en aquella situació, allò que a ells els dona resultat, i així l'experiència d'uns ajuda els altres. En aquests grups solien assistir-hi fami-

Aula de reeducació de dèficits cognitius

El nostre gimnàs

Festival: danses catalanes

Festival: el despertar de les flors (musicoteràpia)

liars que ja havien assistit a l'Escola de Famílies, que ja tenien una certa formació i que en els Grups d'autoajuda trobaven un lloc no només per relacionar-se, sinó per ajudar-se mútuament. Una vegada a la setmana també hi celebràvem una reunió de tot l'equip tècnic, cosa que era molt enriquidor i formatiu per a tots els membres.

El segon pis estava dividit en sis espaioses aules: quatre eren dedicades a la reeducació de dèficits cognitius diversos, que variaven a cada hora seguint un programa ben estructurat; una aula era de dibuix i projecció, i una altra per a taller de pràctiques de fusteria, on els joves que tenien facilitat per a la fusteria es preparaven per aprendre l'ofici i poder passar al Centre Especial de Treball. Les quatre aules de reeducació del centre de dia estaven dotades de 16 pupitres cada una, una gran pissarra, diversos mapes i un televisor. Cada matí, en arribar a classe, el primer que es feia era veure les notícies per fer tot seguit una taula rodona, a fi que els assistents seguisin els fets de la vida diària, a banda que era una manera de crear opinió i de relacionar-se. Tot seguit, es feien les classes de llengua, socials, naturals, redacció, lectura en veu alta... Pel que fa a la lectura, cada grup tenia diferents directrius. El grup que anava més endarrerit, per exemple, feien un resum en veu alta del que s'havia llegit. Si calia, l'educador ho tornava a llegir a fi que poc a poc hi anessin posant atenció i comprenent-ne el significat. Des d'un principi, els 82 joves atesos en el Centre de Dia AREP es van agrupar en les quatre aules segons el seu nivell d'estudis, però també segons el seu grau de malaltia, ja que en els casos en què és més intensa, la reeducació cognitiva ha de ser més suau i més treballada.

La primera planta comprèn dues grans sales: a la dreta hi havia el taller de rellegat i enquadernació de llibres i revistes, que confeccionaven amb les tapes i els daurats corresponents. Disposaven de cisalla, guilloti-

na, premses i tot el necessari per obtenir uns bons resultats. En aquell moment hi treballaven nou noies, que ho feien força bé. A la sala de mà esquerra hi havia un taller de manipulats i de retractilats. Hi havia una llarga cinta automàtica i una màquina de retractilar. En aquest taller hi assistien 25 alumnes. Era un grup que feia les pràctiques de Formació Professional per poder passar a treballar amb el grup de retractilats de la planta baixa, que en aquell moment era de 32 joves, que ja estaven donats d'alta a la Seguretat Social perquè es tractava d'un centre especial de treball reconegut i dotat amb tota la maquinària precisa, donada per la Fundació M. Francisca de Roviralta i amb l'ajuda del Departament de Treball de la Generalitat. També a la planta baixa, a mà dreta, hi havia el taller de fusteria dotat de tota la maquinària necessària. Feien uns mobles rústics senzills força apreciats i hi treballen 9 nois molt ben adaptats. I totalment a l'esquerra hi havia el taller de retractilats, dotat de dues cintes transportadores, forns diversos, taules de treball on plastificaven diversos productes per a diverses indústries.

A la planta semisoterrani, a la dreta, hi havia un esplèndid gimnàs amb 40 espatlles, quatre barres paral·leles, una escala paral·lela al sostre, una barra d'equilibri, un poltre, uns quants matalassos, pals, aros, pilotes... Al centre del gimnàs s'hi feia aeròbic i diversos exercicis de psicomotricitat i relaxació. Jo baixava algunes vegades a fer les activitats de psicomotricitat amb ells i havia observat que com més dinamisme i més alegria mostraves, més bé s'ho passaven ells i més ganes tenien de tornar-hi. També hi havia bicicletes estàtiques i planxes.

A mà esquerra hi trobàvem la sala recreativa amb unes tauletes de cafè i unes cadiretes, dos billars, dos futbolins i dues taules de ping-pong que feien les delícies de tots els joves. Al centre d'aquesta sala hi havia un

Grups d'autoajuda

Escola de Família

globus de llums de colors, com a les discoteques, i així podien celebrar els aniversaris.

En aquesta sala s'hi passava llista cada dia després de dinar. També s'hi organitzaven les sortides dels caps de setmana, a les quals animàvem contínuament a participar perquè era molt útil per a les relacions personals i socials. Sempre que podia, jo sortia amb ells i em sentia molt feliç quan aconseguia de fer-los riure. En el camp fèiem jocs, saltàvem, corríem... Van aprendre a contemplar els colors de la posta del sol, els colors canviant de la natura... Amb les subvencions de l'Imsero vam visitar les illes Canàries, Andalusia, Mallorca, la Costa Brava, la Costa del Sol... Hi solíem anar durant set dies a la primavera. Als estius, que fa més calor, sempre s'organitzaven colònies als Pirineus en albergs de la Generalitat. Per cap d'any també passaven uns quants dies en algun alberg, i així podien prendre junts el raïm i fer una mica de gresca. Quan ells eren feliços, jo també ho era. La seva felicitat era la meva felicitat. Per sant Joan agafàvem les tendes d'acampada i anàvem tres dies a un càmping on ja els coneixien i els tractaven molt bé. Després del castell de focs, sempre els donaven un tall de coca i algun refresc.

Durant l'any celebràvem dos magnífics festivals, un per les vacances de Nadal i l'altre per final de curs. Cada dia després de dinar assajàvem l'obra escollida, la memoritzàvem i la interpretàvem. Jo només observava i corregia els errors que detectava. També assajàvem un ball típic català, canari...

Els dimarts hi havia assaig de la Coral Sant Gervasi, formada per 78 nois i noies. El festival era molt complert i els pares, avis i oncles omplien tota la sala de 450 localitats sense comptar els que estaven a peu dret.

Amb la recaptació de les entrades es recollien força diners que s'utilitzaven per donar una gratificació

als monitors voluntaris del cap de setmana i que havia preparat la mateixa associació a través de la Direcció General de Joventut de la Generalitat de Catalunya. Així mateix, també s'abonaven els refrescos de tot el grup que participava en la sortida. Amb els diners que quedaven es llogava dues o tres vegades l'any un autocar per visitar llocs interessants on no arribava el transport: el Cim d'Àligues, Sant Pere de Rodes, el cap de Creus.

També es reservaven uns diners per tal que les sortides de les Jornades Familiars resultessin més assequibles a fi que hi pogués participar tothom: usuaris, pares, avis, germans...

La sala recreativa, també la utilitzàvem per fer els assajos de la nostra coral, la Coral Sant Gervasi. Dos dies per setmana, havent dinat, tots junts, nois i noies, assajàvem cançons tradicionals catalanes, havaneres, peces de Lluís Llach, Joan-Manuel Serrat... La nostra coral estava formada per 78 joves, tots assistents al centre. Jo no era la persona més indicada per dirigir-la, ja que no entono gaire bé, però els comunicava energia i dinamisme, fins al punt que quan acabàvem, continuàvem cantant per les escales de l'edifici, amb una alegria que t'omplia l'ànima.

Dues vegades l'any, per Nadal i en finalitzar el curs, celebràvem una esplèndida festa. Cada vegada preparàvem un espectacle nou. Podia haver-hi primer un ball clàssic, o típic, després una obra de teatre de dos o tres actes, i per finalitzar actuava la nostra coral. A fi que els assistents se sentissin més relaxats, demanava als monitors i psicòlegs que participessin en l'obra mesclats amb els assistents, i el resultat realment era espectacular. Els aplaudiments duraven molta estona, i això era una medecina extraordinària per millorar la timidesa dels atesos. L'alegria dels pares, i en conseqüència la meva, ja que jo els sentia tots també meus, era una cosa que no tenia preu.

Centre Especial de Treball: retractilats

Des de la inauguració del centre vam anar ampliant activitats com la instal·lació d'un forn elèctric per coure els treballs d'argila, la qual cosa va permetre de fer més activitats i més variades. Els resultats, conjuntament amb altres manualitats i labors, cada any s'exposaven en una gran exposició de treballs molt bonics.

També s'hi van afegir classes de cuina. S'impartien en un sentit molt ampli, ja que se'ls ensenyava a comprar als mercats els productes frescos, observar les dates de caducitat dels envasats...

Van donar molt bon resultat els tallers d'expressió corporal i dramatització, que els servien, a part de relaxar-se, per relacionar-se millor i per actuar en públic a les festes assenyalades. No totes les activitats es podien fer en el mateix edifici: la natació, el futbol i el bàsquet es feien en els equipaments municipals de la zona, de manera gratuïta.

Amb la intenció de millorar la relació entre els familiars dels joves atesos al Centre, així com el seu es-

tat d'ànim, cada any celebràvem sortides familiars. S'hi convidava tota la família a preus reduïts i es visitaven indrets ben interessants, com ara les coves de les Grans Canaletes, les Caves i el Casino de Peralada o el poble medieval de Pals, a la Costa Brava. En aquestes sortides havíem arribat a omplir fins a tres autocars i sempre eren molt ben valorades per tothom.

CREACIÓ DE RESIDÈNCIES I PISOS TUTELATS

Quan vam traslladar el Centre AREP del carrer Lleó XIII al passeig Maragall, ja disposàvem de dos pisos tutelats. En quedar buida la finca de Lleó XIII, vam anar al Ministeri de Treball i Assumptes Socials a demanar ajuda per fer-ne la rehabilitació i poder-la utilitzar com a residència per a persones amb malaltia mental sense família o amb dificultats estructurals. Ens van concedir l'ajuda i vaig tenir cura personalment de dirigir la reparació de la finca: cosir les esquerdes amb acer inoxidable corrugat per aconseguir més durada, folrar amb tela asfàltica dos terrats, edificar una part del jardí a fi de tenir més habitacions... A l'entrada d'aquesta torre hi ha una segona porta amb una gran vidriera de vitralls multicolors, que els nostres assistents al centre de dia van repintar de color d'or. Volíem empedrar tot el jardí, però com que

no teníem prou pressupost ho vam cimentar d'un color similar al de la pedra que ens agradava i després una màquina ho va deixar com si fos empedrat. Vam respectar tots els arbres, això sí. Al mig hi vam col·locar sis grans torretes amb flors i va quedar molt agradable.

Els dissabtes em dedicava a comprar els mobles, la roba, els estris de cuina i tot el que calia per al bon funcionament dels nous espais. I per a un bon funcionament, el primer que calia era tenir unes bones instruccions detallades amb les funcions ben delimitades de cada persona que treballés a la residència, per la qual cosa vaig nomenar una directora de residència que estaria a les meves ordres i sota la meva supervisió i amb qui em reuniria cada setmana i sempre que calgués.

Amb les aportacions d'algunes caixes d'estalvis i els diners de la venda dels quadres que ens havien donat amablement diversos pintors famosos, vam poder comprar alguns pisos més, fins a arribar a disposar de cinc pisos tutelats destinats a reeducar i formar perquè els malalts poguessin viure independents el dia que demostrassin que era possible.

La residència familiar del carrer Lleó XIII es va fer ràpidament petita i com que necessitàvem places vam decidir reparar la casa que hi havia a la finca del passeig Maragall, on havíem construït el centre de dia de Sant Andreu i els tallers. Era situada a la part del darrere, amb façana al carrer Francesc Tàrraga. Era la torre familiar d'aquella finca, que, encara que tenia 140 anys, es podia reparar i tindríem una altra residència familiar de 18 places. I així ho vam fer. Vam cercar ajudes per a la rehabilitació del Ministeri de Treball i Assumptes Socials, ajudes que cada vegada eren més i més difícils d'aconseguir, però amb molta paciència i fent moltes visites a poc a poc es va anar tirant endavant. Ja teníem 36 places de residència, però encara en feien falta moltes

Residència familiar

Pis tutelat

més perquè quan un malalt requeria residència hi havia una llista d'espera de quatre anys fins que li donaven plaça. Per aconseguir més places, la meva mirada es va posar en una finca veïna a la nostra, ja que també era zona de serveis i, doncs, el preu del solar era inferior al preu dels solars urbanitzables. Vam haver d'esperar nou anys sense tenir la seguretat que ens la venguessin, però amb paciència i constància tot es va aconseguir.

El Centre AREP funcionava molt bé i jo me'n sentia molt satisfeta, però la quantitat d'hores, l'interès i l'esforç que hi dedicava van afectar la meva salut de manera considerable i vaig decidir jubilar-me quan ja tenia 69 anys. Vaig traspasar la direcció del Centre, dels pisos i de les residències al meu segon, el senyor Joan Salló, que havia treballat molts anys al meu costat i per això vaig pensar que seguiria en la mateixa línia d'amor, comprensió i dedicació que jo havia inculcat.

En diverses ocasions, alguns pintors de renom ens havien regalat obres, que després nosaltres exposàvem o veníem per reunir diners per comprar pisos per als nostres atesos. El dia 24 de juliol del 2004, la senyora Montse Villagrassa, psicòloga clínica del nostre Centre, que feia 20 anys que treballava al meu costat —actualment gerent de la Fundació Via-Guasp— i que ja havia col·laborat diverses vegades en la recollida d'obres d'art, em va dir que uns pintors que coneixien la meua labor en favor del malalt mental em volien saludar i que tal vegada ens donarien més obres d'art. Em va dir que em posés ben elegant i que hi anés. I així ho vaig fer. Ens vam trobar en un local gran, vam haver de baixar una gran escalinata, i a mitja escalinata es van apagar els llums. Immediatament es van tornar a encendre i vaig sentir molts crits d'alegria. Jo no veia res, tothom m'abraçava, em feia petons i em felicitava pels 25 anys dedicats a treballar en defensa dels drets del malalt mental a Catalu-

nya. Jo vaig sentir una impressió i una emoció enormes que no es poden explicar amb paraules. Allà hi havia tots els meus empleats: 40 persones que col·laboraven amb el mateix propòsit, que era ajudar el malalt mental i dotar Catalunya dels serveis que li corresponien. La meva sorpresa va ser molt gran. No ho oblidaré mai i guardaré aquest record amb molt d'afecte tota la vida.

EL SEGON I EL TERCER FILL

En Mateu, el nostre segon fill, a qui vam posar el nom del seu avi matern, va néixer nou anys després del primer, no per voluntat nostra, sinó perquè del primer part no vaig quedar bé i anava avortant. Després de tenir sis avortaments vaig decidir quedar-me al llit totalment immòbil durant els set primers mesos de l'embaràs. I a partir del 7è mes, només m'aixecava quan era imprescindible. M'ho vaig passar molt malament perquè tenia uns dolors terribles i no em podia moure en absolut. A més, dormia sense coixí i amb els peus lleugerament enlairats. Per això, aquesta criatura era molt esperada per tots. Fins i tot en Francesc em deia: «Mare, si no pots tenir més fills, per què no n'adoptes un? Sofriries menys i jo ja tindria un germanet.» La veritat és que jo ja ho havia intentat, això de l'adopció, però a la maternitat em va dir que com que tenia un fill propi era difícil

que me'n concedissin cap, ja que hi havia moltes demandes de pares sense fills. Al cap de nou mesos, vaig anar a viure a casa dels pares del meu marit, que vivien al carrer de Balmes, a Barcelona, i així el meu ginecòleg podia seguir l'embaràs. En arribar al mes 10è, em van provocar el part, que va ser molt difícil i complicat, però la criatura va néixer bé. Era un nen robust i vigorós que pesava 4,200 quilos. Els doctors que em van atendre em van explicar que van passar tres hores per recompondre el meu organisme, que havia quedat molt malmès a causa del part anterior, i que a partir d'aquell moment ja no tindria problemes per tenir un altre fill.

Efectivament, després de 14 mesos de tenir en Mateu, va néixer en Xavier amb un embaràs i un part normals, sense cap problema.

En Mateu no sols era un nen sa i fort, sinó que era molt avançat en tot. Quan tenia 5 anys llegia correctament i solfejava en clau de sol amb facilitat. Quan en tenia 9 es va examinar de primer de música i va treure un excel·lent. Dominava les lliçons de piano i tocava l'instrument com si fos un nen més gran. La professora deia que tenia moltes possibilitats, però que a casa no trobava el caliu musical que precisava. En Mateu va veure que havia de dedicar moltes hores a la música i va decidir que volia dedicar-se únicament als estudis. Va cursar Enginyeria superior, Empresarials i més tard encara Assessoria Fiscal i Psicologia d'Empreses i Detecció d'Accidents Laborals. En contra del nostre criteri, es va casar molt jove, quan tenia 22 anys.

Quan en Mateu va fer 14 mesos, va néixer el fill petit, en Xavier. Era un nen dolç, bo, alegre i amorós. El seu pare deia que semblava més un àngel que un nen. Va estudiar Econòmiques amb la idea de treballar en l'empresa del seu pare. De petits, mentre jo era a Barcelona, els nens s'estaven amb la meva mare, que tenia una gran devoció

En Francesc amb els seus germans Mateu i Xavier

per ells. En arribar a casa m'explicava tots els avenços que havien fet aquell dia. M'explicava que en Mateu era capaç d'escoltar un concert de música clàssica durant una hora amb tan sols 9 mesos, assegut a la seva trona; per això quan tenia 3 anys ja li vaig començar a ensenyar les notes del solfeig, que va aprendre ràpidament.

Un altre dia, en arribar a casa, la mare amb molta alegria em va dir que en Xavier, que només tenia 11 mesos, ja havia fet els primers passos. Em va fer il·lusió i alhora vaig sentir tristesa i un sentiment de culpa: no havia pogut gaudir d'aquesta felicitat tan dolça, no els havia pogut abraçar i petonejar per mostrar-los la meua felicitat. Quants moments meravellosos em vaig perdre! L'únic consol que tenia era que la meua mare sempre estava amb ells, i jo procurava compensar-los tant com podia durant els dissabtes i els diumenges. Per més problemes que tinguéssim, sempre celebràvem el seu sant, els

En Mateu i en Xavier a Le Lycée per aprendre francès

Excursió a la Vall d'Ordesa: el pare, en Xavier i en Mateu

aniversaris, amb el pastís i les espelmes que hi corresponien, el tió i, d'una manera especial, la diada de Reis.

Quan en Mateu va tenir 9 anys i en Xavier 8, vam començar a portar-los a França a passar 21 dies, primer en un centre anomenat Le Lycée i després en intercanvis amb famílies franceses. Jo els hi anava a acompanyar i en finalitzar l'estada els anàvem a recollir el meu marit i jo, i aprofitàvem per passar un parell o tres de dies als Pirineus francesos, dels quals el meu marit estava enamorat. La resta de l'estiu anàvem a la platja a banyar-nos i a fer deures. En Francesc té un bon record d'un estiu que vam anar a pescar amb una barqueta, els tres fills i jo. Vam pescar peix petit, però molta quantitat. Un altre estiu, en Mateu i en Xavier van baixar a 8 metres de profunditat i amb un arpó van agafar tres pops i unes quantes estrelles de mar, mentre en Francisco i jo estàvem a la barca. Eren uns estius molt agradables per a tots quatre.

De més grans, durant tres anys els enviàrem a Anglaterra durant un mes. En Francisco estava ben adaptat a l'Esplai AREP i anava a totes les sortides que organitzàvem els dies que eren festa i en especial el mes d'agost, que anaven quinze dies als Pirineus amb els monitors de lleure. Aquests dies nosaltres podíem estar més per als fills petits, però no sempre era fàcil, ja que en Francisco tenia moltes recaigudes i necessitava sempre una atenció especial i molt continuada. Naturalment, li havíem de dedicar més temps a ell, la qual cosa a la llarga va influir en els altres dos fills. Ells consideraven que els fèiem poc cas, que no els dedicàvem prou atenció, una atenció que sí que teníem per al fill gran i per als altres malalts. Aquesta situació ens afectava i ens preocupava, tant al meu marit com a mi, ja que si bé els dedicàvem tot el temps que podíem, sempre teníem la sensació que era poc, i aquesta sensació ens feia sentir

molt malament. Encara que teníem remordiments, ja no podíem fer més del que fèiem.

L'any 2011, en Mateu ja té dos fills de 14 i 16 anys. S'ha casat en segones núpcies i treballa d'Enginyer. En Xavier és economista i porta l'empresa del seu pare. El negoci li va molt bé i té esposa i quatre fills. Jo visc sola a la casa del meu espòs, que ja era la dels avis. Crec que ja té més de 160 anys, però és casa meva, la casa on he compartit amb el meu espòs moments difícils, moments molt delicats, però també molts moments de goig i felicitat. La tristesa més gran que tinc és veure el poc interès i la poca estimació que els seus germans i nebots senten per en Francisco, i la por que té en Francisco que quan jo mori els germans no li facin cas. Jo li dic que és tot el contrari, que quan mori la mare estaran més agermanats. Almenys això és el que desitjo de tot cor.

FALTA DE COMPRENSIÓ DE LA MALALTIA MENTAL PER PART DE LA FAMÍLIA I DE LA SOCIETAT EN GENERAL

A la família, en general, li costa comprendre i acceptar les malalties mentals. La meva pròpia mare, que vivia amb nosaltres, no acceptava que en Francesc tingués problemes mentals. Fins al cap de tres anys, i davant les tristes vivències que vam passar, no ho va acceptar. A partir d'aquell moment va col·laborar en tot el que va poder. Una vegada que en Francisco estava molt alterat, va considerar que era millor que els germans petits no visquessin aquella situació i se'ls va emportar al seu pis. En va tenir cura fins que jo els vaig anar a buscar, quan en Francisco havia acceptat la malaltia i encara estava trist, però més tranquil.

Quan en certa ocasió en Francesc va ser ingressat al Departament de Psiquiatria de l'Hospital de Bellvitge, jo anava cada dia a fer-li una visita i també vaig demanar a tots aquells que l'havien acollit durant uns dies a casa seva temps enrere per al programa que ens havia indicat el psiquiatra. Vaig demanar a la meva germana que l'anés a veure, ja que estava molt trist. Amb llàgrimes als ulls em va dir que ho sentia molt, que li demanés el que fos, però que no es veia amb cor d'entrar en un hospital psiquiàtric. També vam demanar a la família de la germana del meu marit, que tenien quatre fills, que l'anessin a visitar, que li faria molt de bé, en especial les visites del seu cosí. Per fi hi va anar la seva tia, però va dir que no havia aconseguit fer-hi anar el noi. Així mateix, l'oncle del meu marit, Mn. Lluís Via, tampoc no el va anar a veure mai.

Els amics del nostre matrimoni mai van comprendre el que estàvem fent. Consideraven que érem ximples per descuidar la nostra pròpia vida, que ens posàvem en llibres de cavalleries i es van anar separant del tot de nosaltres.

No cal dir que amb la clínica i les noves medicacions s'ha millorat molt, però tot i així la malaltia continua existint. Cada any el nostre fill té una recaiguda considerable, quasi sempre a la primavera. El psiquiatre aconsella fer un ingrés en un hospital psiquiàtric, si bé tal cosa és molt dura, tant per al meu fill com per mi a mateixa, ja que quan l'he ingressat, a banda del fet que ell fa una regressió —perquè estava convençut que no l'ingressaria més—, es passa tot el dia fumant en una sala de fumadors on no es pot respirar, es posa molt nerviós i reclama que li vagi a fer companyia durant les quatre hores que donen de permís a les famílies.

Ara ja fa sis anys que no l'he ingressat i, quan es presenta la recaiguda de la primavera, deixa una tempo-

rada la residència familiar on viu i ve a casa a passar una temporada amb mi. Quan està neguitós sortim a passejar per la platja o per la muntanya, a vegades durant hores i hores. Parla molt i amb una dispersió total. Diu incoherències constants, que jo intento corregir-li, i miro de distreure'l: observem el paisatge, els edificis històrics... Quan ja fa unes tres setmanes que estem així, se'm comença a fer pesat i a vegades penso que potser l'hauria d'haver deixat al psiquiàtric i que m'hauria de preocupar més de la meua salut i de la meua vida, però després recordo que ja fa sis anys que no ha estat ingressat i que això li dóna esperança i qualitat de vida. Tot fent un esforç, doncs, continuo tenint-lo a casa, esperant que millori prou com perquè pugui tornar a la residència amb els seus companys i al centre de dia on fa les activitats. I quan aquest dia arriba em sento feliç. I penso que ho faré mentre la salut m'ho permeti.

Quan passa una bona temporada, té un diàleg bo i intel·ligent; hi pots mantenir una conversa normal i a vegades interessant. Cada any anem d'excursió, preferiblement a la vora del mar, per poder anar a pescar, que és l'esport que més li agrada i el fa feliç.

Per totes aquestes circumstàncies, m'he convertit en una senyora diferent, solitària. No em puc comprometre en gaire res: ni activitats, ni dates festives, ni excursions... sempre he d'estar pendent de la salut del meu fill. Considero que és la meua obligació. Si bé m'agraden les reunions, les tertúlies literàries, les trobades culturals (com les de l'Institut d'Estudis Penedesencs), els temes que es tracten a les Aules Universitàries de la Gent Gran (a les quals assisteixo sempre que puc, tant a Barcelona com a Vilafranca), la majoria de vegades no m'és possible assistir-hi, ja que com a presidenta de la Fundació i com a mare tinc uns deures i unes obligacions que he de complir. Un dia a la setmana, vénen a dinar els

meus cinc néts i en veure'ls tots junts parlant, menjant i jugant se m'omple el cor de joia.

He treballat molt per crear-ho tot, per organitzar-ho tot. He sofert molt perquè la malaltia del meu fill no se supera mai i té moltes recaigudes. La tensió és constant i tens molts ensurts i disgustos, però la felicitat que he sentit en ajudar aquests joves i l'amor que n'he rebut són infinits.

**LA JUNTA DIRECTIVA DE L'ASSOCIACIÓ
AREP HOMENATJA LA SEVA
FUNDADORA I DIRECTORA DEL
CENTRE DE REHABILITACIÓ, EN LA
CELEBRACIÓ DEL 25È ANIVERSARI DE
LA CREACIÓ DE L'ASSOCIACIÓ**

El 5 de febrer del 2005 en la sala d'actes del Museu de CaixaForum de Montjuïc es va celebrar el 25è aniversari de la creació de l'Associació AREP, amb la presència, de dreta a esquerra de la mesa presidencial, del catedràtic de psiquiatria Dr. Josep M. Costa i Molinari, el senyor Xavier Trabado i Ferré, president de l'Associació AREP, la senyora Cristina Molina i Padilla, directora del Pla de Salut Mental i Addiccions, l'Honorable Senyora Anna Simó i Castelló, consellera de Benestar Social i Família,

la senyora Joana M. Guasp i Mañé, fundadora i directora del Centre de Rehabilitació Sociolaboral per al Malalt Mental AREP, i la senyora Margarita Serrat i Borràs, presidenta de FECAFAMM.

Tota la taula va lloar l'obra que havia realitzat juntament amb el meu marit, el mèrit d'haver creat el primer centre de rehabilitació per a joves amb malaltia mental a Catalunya i la valentia i les dificultats d'obrir les portes que fins aleshores semblaven infranquejables. Quan em va tocar de parlar, explicant tot el meu pelegrinatge, les 480 persones que hi havia a la sala es van aixecar i van aplaudir efusivament. El president de l'Associació AREP, juntament amb la senyora consellera, em van fer lliurament d'una gran fotografia emmarcada del matrimoni fundador via-guasp, amb una inscripció de reconeixement a la nostra obra i em van nomenar presidenta d'honor de l'Associació AREP.

CONCESSIÓ DE LA CREU DE SANT JORDI

El govern de la Generalitat de Catalunya, el 12 de juliol del 2005, acordà de concedir la Creu de Sant Jordi a la senyora Joana M. Guasp i Mañé com a directiva de serveis socials, en reconeixement a la seva sostinguda dedicació a persones discapacitades, mitjançant l'impuls, a partir de 1979, de l'Associació per a la Rehabilitació del Malalt Psíquic, per tal que els seus beneficiaris poguessin desenvolupar les seves capacitats i disposar d'un entorn favorable.

El dia 30 de novembre del 2005, en una sala del Palau Nacional de Montjuïc, van fer lliurament de les Creus de Sant Jordi. Va ser un acte molt solemne. Tots els nominats passàvem de dos en dos per una catifa al so d'una marxa, i ens anaven acomodant al lloc que teníem reservat. A les butaques de la sala hi havia els

familiars i amics, que hi podien assistir amb invitació especial. Després del concert, que van dedicar al públic en general, van anar cridant els nominats, un a un pel seu nom. En acostar-nos a la tarima, el Molt Honorable Senyor Pasqual Maragall, president de la Generalitat de Catalunya, ens felicitava amb paraules d'elogi per la feina feta i ens posava al coll la Creu de Sant Jordi, alhora que ens donava un certificat i l'estoig amb un pin amb la creu. Per a mi va ser un acte molt emotiu, especialment perquè hi va ser present tota la meva família, la qual cosa em va omplir de goig.

Concessió Creu de Sant Jordi per part
del President de la Generalitat Pasqual Maragall

JUBILACIÓ COM A DIRECTORA DE L'AREP

El mes de gener del 2001 va morir el meu espòs, president de la Fundació Via-Guasp. Vaig ser nomenada Presidenta de la Fundació Via-Guasp per a la Tutela del Malalt Mental per unanimitat. Com que la nostra fundació ja estava tutelant persones amb malaltia mental, algunes de les quals també assistien als tallers del Centre AREP, del qual jo era directora, no podia ser a tots dos llocs, ja que la Generalitat ho considerava «art i part», per la qual cosa, i atès que ja havia complert 69 anys, vaig decidir jubilar-me i dedicar-me únicament als nostres tutelats i a les activitats de la Fundació.

Com a presidenta de la Fundació, amb col·laboració de la gerent, confecciono les convocatòries dels temes que cal tractar en cada reunió del patronat, dirigeixo l'ordre del dia dels punts de la convocatòria i partici-

Homenatge a la meva persona de tot l'equip pels 25 anys de servei

po activament en el debat dels temes que s'han de tractar. Controlo el treball de l'equip tècnic de la Fundació i suggereixo els canvis que considero importants per al bon funcionament d'aquesta. Col·laboro activament en la cerca dels ajuts que calen per a l'adquisició o construcció d'habitatges precisos per a la ubicació de les persones que pateixen una malaltia mental crònica i en el seguiment meticulós dels tutelats de la nostra Fundació.

**VALORACIÓ PER PART DEL PERSONAL
DE L'EQUIP TÈCNIC DEL CENTRE
DE REHABILITACIÓ I INTEGRACIÓ
SOCIOLABORAL PER A PERSONES
AMB TRASTORN MENTAL,
DE L'OBRA DE LA JOANA M. GUASP**

Paraules del senyor Joan Salló, nou director de l'AREP:

Són molts els sentiments, les emocions, les situacions i les experiències viscudes al seu costat, per poder-les expressar en paraules.

Ha demostrat ser una persona ferma, emocional, amb caràcter, amb molt sentiment i que ha estat capaç de poder crear i dirigir una entitat amb els millors recursos rehabilitadors existents en salut mental, malgrat que

a alguns professionals i polítics els ha costat reconèixer-ho públicament.

Penso, i n'estic convençut, que en molts dels recursos que es fan servir en salut mental hi ha una clara empremta seva. Sàpiga que tard o d'hora aquesta empremta serà reconeguda. Haig de dir-li que des del primer any que la vaig conèixer, el 1991, m'he sentit molt comprès i per cada any transcorregut més estimat, sentiment que vostè sap que és correspost per mi. En definitiva, vostè m'ha ajudat en la meva formació com a persona i, és clar, laboralment.

Gràcies,
JOAN

Paraules d'altres membres de l'equip:

Vaig tenir la immensa sort de treballar sota la seva direcció durant dotze anys a l'Associació AREP. Ara crec que continuo sent afortunada ja que puc continuar fent-ho a la Fundació Via-Guasp. A una gran persona que mereix tota la meva admiració i que m'ha acompanyat al llarg de tots aquests anys, no només professionalment, sinó també personalment, oferint-me tot el seu afecte i amor.

Amb estimació des de la Fundació,
MONTSE

No tengo palabras para agradecerle la labor que lleva realizando en estos 25 años que el Centro lleva funcionando, y que gracias a su empeño, constancia, dedicación y sobre todo el amor que a los chicos dedica, ha conseguido que AREP sea uno de los mejores. Yo personalmente

estoy y me siento muy orgullosa de trabajar en AREP, porque para mi ha representado y representa una parte muy importante de mi vida, tanto como cuando fui usuaria del Centro, como actualmente como monitora de él.

Con todo mi cariño y afecto.

ANTONIA

Avui el que celebrem tots plegats no és un comiat, sinó un reconeixement a molts anys de dedicació per a fer realitat un projecte, del qual es pot sentir orgullosa i satisfeta.

DANI

Gracias. Es lo primero que le quiero decir, con todo el sentimiento de la palabra.

Gracias por todas las cosas que ha conseguido para estos chicos y que la vida de las familias sea mejor.

Gracias por haberme ayudado en tantos momentos malos en los que siempre ha estado a mi lado escuchando.

¡Muchísimas gracias!

CAROL

D'una necessitat va sorgir, fa molt de temps, un projecte que mica en mica va anar prenent cos i forma.

Aquesta necessitat es transformà no tan sols en un projecte, sinó en un ideal.

Aquest ideal és naturalment l'Associació. No podem negar que els grans ideals són portats a terme per grans persones. I vostè, sens dubte, amb la seva lluita, el seu esforç, el seu sacrifici fins i tot personal, ho ha assolit.

Moltes felicitats, es pot sentir molt orgullosa de tot el que ha assolit.

Amb afecte,

JOAN-MANEL

Sento molt no poder estar entre tots aquesta nit que, de ben segur, serà molt especial.

Però encara que no hi sigui en persona, no podia deixar passar l'ocasió de fer-li saber l'agraïment que sento cap a tot el que ha fet per mi, tant personalment com professionalment.

Voldria dir-li que durant tots aquests anys que l'he conegut he tingut una experiència inigualable i l'oportunitat d'aprendre i prendre exemple d'una dona extraordinària.

Vostè ha estat un model de força, coratge i empena que ha donat un fruit inigualable: l'Associació AREP.

Ara, tots nosaltres treballarem perquè aquesta obra segueixi sent un orgull i un model com ho ha estat des dels seus inicis.

Rebi, de tot cor, una forta abraçada i tot el meu afecte.

SÍLVIA

Fa més de set anys que treballo a l'AREP.

Durant aquest temps he pogut veure el gran esforç, dedicació i amor en el seu treball diari, i això ens ha fet treballar amb més implicació.

Amb estima i afecte,

JORDI

Vull aprofitar aquesta ocasió per felicitar-la per tot el que ha aconseguit. Tots ens podem fer una petita idea de l'esforç, constància i perseverança que s'han d'invertir per aixecar un Centre tan exemplar com és l'AREP, però poca gent té les aptituds necessàries per aconseguir-ho, i vostè ha demostrat sobradament que les posseeix.

Gràcies a la seva empenta molts nois i noies, i les seves famílies, troben diàriament una raó per afrontar la vida amb bona cara.

Desitjo que la vida li continuï donant tants motius de satisfacció i alegria com ho ha fet fins ara.

Una forta abraçada,

DOLORS

Aprofito aquestes línies per retre homenatge a la seva persona, i en especial a la seva obra. Són els pioners els que obren camí, pioners com vostè.

D'altres continuarem la senda que vostè va obrir.

Amb afecte,

JOSE

Para la persona que más ha hecho por los hijos de los demás. Con todo mi cariño y gratitud.

MARISA

Em sento agraïda de formar part de l'homenatge a la persona que ho ha entregat tot per un somni que s'ha fet realitat: «AREP».

SÍLVIA

Formar part d'aquest equip ha estat i és una experiència meravellosa.

Particularment és una altra manera de fer psiquiatria; és passar a viure-la des d'una gran família que ha portat endavant una feina acollidora i propera i tanmateix extraordinàriament professional.

Gràcies per aquesta gran obra, que és en gran part seva, i per poder-ne participar.

Una abraçada,

ELOÏSA (la doctora)

Tinc el plaer de formar part de les persones que volen fer-li un homenatge, pel seu esforç, la constància i la il·lusió, que durant tants anys l'han acompanyat en aquest viatge.

Un reconeixement a la seva obra i a la seva lluita per aconseguir que un col·lectiu de persones amb unes necessitats concretes sigui reconegut i tingui un lloc ben digne a la nostra societat.

Tot un exemple a seguir.

Afectuosament,

M. AIMERICH

Estoy contenta de formar parte de su equipo.

Desde la Residencia Francesc Tàrraga, un fuerte abrazo.

Afectuosamente,

FELI

Des de la Residència Lleó XIII, llar de molts. En aquesta casa hi ha coses que tots compartim. Ens creixen els sen-

timents i els pensaments, i ens uneix la vida.

Aquest es un do pel qual tots ens felicitem; per allò viscut en comú, i pel que resta per viure.

*Felicitats a vostè, perquè pugui seguir creant llars.
És una tasca sense preu.*

SÒNIA

JOANA M. GUASP

DADES PROFESSIONALS

1955: professora substituïda a Tarragona.

1956-1957: professora a Viloví del Penedès.

1958-1978: administrativa en empresa familiar.

1979: creació de l'Associació AREP.

1980: creació i direcció d'activitats que depenen de l'Associació AREP. Confecció d'un programa de rehabilitació psicosociolaboral per a persones amb malaltia mental, centre de dia, esplai, pisos tutelats, grup de laborteràpia, formació prelaboral, residències familiars, centres especials de treball, SPL (servei prelaboral reglat), club social, escola de famílies, grups d'autoajuda.

1987: curs de gestió i administració per a directius d'establiments socials, celebrat a Barcelona els dies 21, 23, 28 i 30 d'abril i 5, 7, 12 i 14 de maig, organitzat per la

Direcció General de Serveis Socials i l'Institut d'Estudis de la Salut.

Altres activitats professionals

1982: adequació dels pisos del carrer de Sant Ger-vasi de Cassoles per convertir-los en pisos tutelats.

1984-1988: vocal de la Confederación Española de Agrupaciones de Familiares y Personas con Enfermedad Mental (FEAFES), amb seu a Madrid.

1984: conferència a València amb motiu del Primer Congr s Estatal de FEAFES titulada «La rehabilitación global del enfermo mental para una vida aut noma».

1988: conferència a Bordeus a la seu de la Union Internationale d'Aide a la Sant  Mentale titulada «Alternative pour la r insertion du malade en Catalogne».

1989: vocal de la Fundació Via-Guasp per a la Tutela del Malalt Mental.

1990: conferència a Sevilla amb motiu del Tercer Congreso Estatal de Asociaciones de Familiares de Enfermos Ps quicos titulada «Una alternativa a la institucionalización psiquiàtrica».

1990: nomenada Miembro del Comit  Consultivo de FEAFES (Madrid).

1991: participació en el III Congr s de l'Association Mondiale pour la R adaptation Psychosociale, a Mont-real, els dies 13, 14, 15 i 16 d'octubre, amb dues comunicacions: «Una alternativa a la institucionalización psiquiàtrica» i «El problema de la vivienda en enfermos mentales crónicos: pisos asistidos y residencias asistidas» (amb la presentació d'un vídeo).

1992: taula compartida a la ciutat de Saragossa amb el doctor Rojas Marcos i el doctor Monzón per debatre el tema «Aspectos m dicolegales en la asistencia al enfermo mental».

1996-98: seguiment de les obres i tramitació de permisos diversos del nou edifici de sis plantes al passeig Maragall número 124 de Barcelona, per a l'ampliació de les activitats de l'Associació AREP.

1997: promotora en la iniciativa i el desplegament de la recollida de 67.000 signatures en favor de l'atenció psiquiàtrica a domicili en casos d'urgència, fet pel qual es va aconseguir que el 10 de desembre del 1997 sortís publicada al DOGC la regulació de les urgències psiquiàtriques.

1999: presentació al Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya d'un Protocol d'Atenció en Domicili o Trasllat de Malalts Mentals en els casos d'urgències psiquiàtriques.

1999: oferir assessorament i material psicopedagògic als professionals de Menorca interessats en el funcionament del nostre centre.

2000: conferència, a Premià de Mar, sobre pisos tutelats.

2000: direcció de la rehabilitació de la torre del carrer Francesc Tàrrrega número 3, de Barcelona, per habilitar-la com a residència (la primera residència familiar per a malalts mentals).

2001: nomenada presidenta de la Fundació Via-Guasp per a la Tutela del Malalt Mental, a la mort del meu espòs i president de la Fundació, Francesc Via Vinyals.

2001: direcció de la rehabilitació de la torre del carrer Lleó XIII número 21, de Barcelona, per a residència familiar per a malalts mentals (segona residència).

2002: direcció de la rehabilitació del pis del carrer Ramon Albó número 71-73, de Barcelona, per a pis tutelat i construcció d'un segon bany.

2004: rehabilitació del pis del carrer Segre número 127, de Barcelona, per a pis tutelat.

2004, 31 d'agost: jubilació de totes les activitats pròpies de l'AREP, pisos tutelats i residències, com a directora-coordinadora, per passar a exercir com a presidenta de la Fundació.

2005: modificació i rehabilitació del pis de la ronda del Guinardó número 57-59, de Barcelona, per a pis tutelat.

Publicacions i televisió

1980-2004: direcció i col·laboració en la revista mensual de l'Associació AREP.

1982: publicació d'una pàgina a *La Vanguardia* arran de la inauguració de l'edifici del carrer Lleó XIII número 21, de Barcelona, amb àmplia definició dels objectius que es volien desenvolupar en el primer centre de dia de Catalunya.

1988, 26 d'abril: carta a *La Vanguardia* titulada Los centros ocupacionales para disminuidos».

1988: article a *La Vanguardia* titulat «Más protección y ayuda a los enfermos mentales».

1988: carta a *La Vanguardia* titulada «Situación angustiosa de los enfermos psíquicos».

1988: pàgina sencera a la revista *Voces* titulada: «Con la reforma psiquiàtrica, una presión insostenible recae sobre los familiares de los enfermos mentales».

1989: participació en el debat televisiu de TV2, convidada com a directora de l'AREP sobre el tema «L'Església davant dels problemes socials».

1997: *El Periódico* dedica un ampli reportatge a l'Associació AREP per tota la seva labor i, en especial, per l'esforç de la recollida de les 67.000 signatures lliurades al Parlament de Catalunya per aconseguir un Servei d'Urgències Psiquiàtriques a Domicili.

1997: Participació a TV3 en un programa presentat pel doctor Corbella i el doctor Albert Solà titulat «No sé què em passa», sobre l'esquizofrènia.

1997, 17 de març: participació en un programa de TV3 com a directora amb alguns assistents del Centre de Dia AREP titulat «Això no és tot».

2001, octubre: assistència a TV2 a una entrevista com a directora de l'AREP amb el tema «La salut mental a Catalunya avui», on em van preguntar per les millores i mancances dels serveis per a la salut mental.

2002: TV2 grava diverses activitats de l'Associació AREP amb motiu del Dia Mundial del Malalt Mental, en les instal·lacions del Centre, els tallers i el club social.

2002: amb motiu de la visita de TV2 a l'AREP, em conviden a una entrevista en directe al plató per manifestar la meva opinió sobre l'atenció que els estaments oficials presten a la salut mental.

1979-1984: assistència anual a les jornades i activitats formatives tant pel que fa a l'Associació, com al Centre de Dia AREP, per la productivitat dels tallers i per les activitats socials.

Actuacions com a presidenta de la Fundació Privada Via-Guasp per a la tutela del malalt mental

Com a presidenta de la Fundació, amb col·laboració de la gerent, confecciono les convocatòries dels temes que cal tractar en cada reunió del patronat, dirigeixo l'ordre del dia dels punts de la convocatòria i participo activament en el debat dels temes que s'han de tractar. Controlo el treball de l'equip tècnic de la Fundació i suggereixo els canvis que considero importants per al bon funcionament d'aquesta. Col·laboro activament en la cerca dels ajuts que calen per a l'adquisició o construcció d'ha-

bitatges precisos per a la ubicació de les persones que pateixen una malaltia mental crònica i en el seguiment meticolós dels tutelats de la nostra Fundació.

